

SVERIGES STÖRSTA GATUTIDNING | 100 SPÄNN | HÄLFTEN GÅR TILL FÖRSÄLJAREN

#280
JAN
2026

faktum

KÖP
ENDAST
AV
LEGITIMERAD
FÖRSÄLJARE!

Merdes
hemliga
värld
under
spåret

ETT DECENNIUM
PÅ DRÖMMARNAS KAJ

100 kr

MAKRILLEN

1984

Från 14 år

KRIG ÄR FRED. FRIHET ÄR SLAVERI.
OKUNNIGHET ÄR STYRKA.

PREMIÄR 6 MARS

AV George Orwell I DRAMATISERING OCH REGI AV Monica Wilderoth

DJUPET

HAVETS RÅASTE GIG

SPELAS T O M 29 JANUARI

EN KOLLEKTIVT SKAPAD FÖRESTÄLLNING EFTER EN IDÉ AV
Nadja Hjorton, Lisa Berkert Wallard REGI Nadja Hjorton

Från 10 år

MIRA GÅR
GENOM RUMMEN

OM ATT HÖRA IHOP, TROTS ALLT OCH ÄNDÅ

PREMIÄR 17 APRIL

AV Martina Montelius
REGI Rasmus Lindgren

Från 7 år

BACKA TEATER

LINDHOLMEN HISINGEN | WWW.BACKATEATER.SE | 031 708 71 00

Göteborgs Stadsteater

LÄS OM
DETTA

faktum #280

FÖLJ OSS I SOCIALA MEDIER: FACEBOOK INSTAGRAM LINKEDIN @tidningenfaktum KONTAKTA OSS redaktion@faktum.se / 031 63 22 90

Reportage

GULLBERGS KAJ – ETT TYNANDE PARADIS

14 Vad blir kvar av en stad när drömmar monteras ner, en efter en? Journalisten Tomas Ohlsson söker svaren på Drömmarnas kaj under ett dramatiskt decennium i världen, i livet längs kajen - och för Tomas själv.

Essän

DET KAN VARA NOG NU

36 Energin vi konsumerar bör produceras med så låg inverkan på naturen som möjligt. Men framför allt behöver vi lära att begränsa och dela med oss. Ekonomer har redan presenterat förslag på hur ett hållbart samhälle kan se ut. Eva-Lotta Hultén skriver om en värld utan tillväxt.

Signerat

”Idag innebär ett hundliv att kunna besöka ett hundspa och få behandlingar som ’ett härligt avslappnande bad med högkvalitativa produkter’ för att därefter gå på hundkafé och välja mellan köttbullar och leverpastej.”

LÄS ULRIKA GOODS SIGNERAT PÅ SIDAN 42

Vårt liv.

Olga och Ion Dura, Uddevalla och Göteborg

”JAG OCH OLGA HAR
VARIT TILLSAMMANS
I 28 ÅR. VI TRÄFFADES
PÅ EN ODLING OCH
KÄRLEKEN ÖVERRAS-
KADE OSS BÅDA. LIVET
HAR VARIT TUFFT MEN
VI HAR ALLTID HÅLLIT
IHOP.”

LÄS OLGA OCH IONS BERÄTTELSE PÅ
SIDAN 5

I VARJE NUMMER AV FAKTUM

ANSLAGSTAVLAN 6

Det händer i Faktumförsäljarnas värld.

KULTUR 13

Faktums favoriter just nu.

FÖLJDFRÅGAN 30

Vad utmärker din stad?

MIN GREJ 32

Graffitikonstnären om sin underjordiska värld.

UTBLICK 40

Nunna vakar över kyrkogård i Florens.

FÄLTÄNK 43

Faktumförsäljarnas vardag.

KORSORDET 44

Vinn fina priser.

SÅ FUNKAR FAKTUM

Faktum är Sveriges största gatutidning och erbjuder personer i utanförskap möjligheten till inkomst, socialt sammanhang och rutiner i vardagen. Försäljaren köper tidningen för 50 kronor, säljer den för 100 och behåller mellanskillnaden.

Om du inte har möjlighet att köpa Faktum av en försäljare på gatan, kan du alltid beställa Faktum eller teckna en prenumeration på faktumbutiken.se

Betala gärna med Swish och handla bara tidningen av försäljare med Faktum-ID.

VARJE SÅLT NUMMER GÖR SKILLNAD

Sarah Britz

Sarah Britz
Chefredaktör och vd
sarah@faktum.se
0705 62 42 56

FOTO: KATARINA DESPOTOVIC

Dom utanför normen

DEN UNDERJORDISKA järnvägsstationen i centrala Malmö, Triangeln, har vunnit det välrenommerade arkitekturpriset Kasper Salin-priset. Vid juletid sitter en enorm julnalle vid södra uppgången, en självlysande sak med ett rött hjärta där hjärtat finns. I taket hänger gigantiska ljuskronor.

Men det är inte det jag tänker på när jag väntar på tåget. Istället blir det tydligt, trots den stajlade inramningen, att alla inte är välkomna hit. Den som behöver vila, lägga sig en stund, ramlar ner i stengolvet. Bänkarna är inställda i ett lutande läge, obehagligt även för den som sitter eftersom man måste ta spjärn med fötterna för att hålla sig kvar.

På Centralstationen i Göteborg har bänkarna fått armstöd i mitten och förvandlats till ihopsatta fåtöljer. Detta kallas för exkluderande design och utesluter människor från att vila i det offentliga rummet. Få frågor sig vad som händer med de utslagna, än färre frågor sig varför de aldrig räknades med från början. Offentliga platser utformas utifrån att en allmänhet ska känna sig trygg, men vem är allmänheten?

I GÖTEBORG DREVS ETT projekt kallat "Mutual Benefits" som skulle se till att personer som lever i social utsatthet skulle inkluderas när staden planeras och breder ut sig. För när staden växer närmar den sig områden där akutboenden och andra

sociala boenden för människor utanför normen lever. Det blir konflikter och människor blir otrygga.

I projektet skapades en arbetsmodell för platssamverkan – hur ska olika intressen balanseras? Och ett funktionsprogram – hur ska boenden för människor i social utsatthet konstrueras och integreras?

NU ÄR PROJEKTTIDEN SLUT. Några av slutsatserna är att det behövs långsiktighet, det räcker inte med projekt. Och att det tar tid att komma till rätta med fördomar, stigma och rädsla. Men framför allt: även om

modellen och viljan finns är det svårt att styra besluten som bestämmer hur staden ska utformas.

Håkan Hellström sjöng om Gullbergs kaj, drömmarnas

paradis "där tillvaron kommit på svaj". Joel Alme sjunger nu om Gullmarsplan i Stockholm "det är en plats där alla kämpar på med sitt och det är okej, man kan leva sitt liv på olika sätt".

Sanningen är att de flesta som körs bort hittar nya platser att vistas på där de skapar sin grupp utifrån en gemensam samhörighet, utifrån känslan av att inte räknas med, inte höra hemma någonstans, inte vara välkommen.

De blir ett "dom" och "dom" tillhör inte den allmänhet som samhället byggs för. ●

Vi på Faktum.

Du når oss på 031 63 22 90

Tf redaktör
Sandra Pandevski
sandra@faktum.se

Art director
Pär Ljung
par@faktum.se

Reporter
Malin Clausson
malin@faktum.se

Reporter
Anna Wallenlind
Nuvunga
anna@faktum.se

Reporter
Johan Frisk
johan@faktum.se

Marknad och event
Louise Granlund
louise@faktum.se

Annons- och företagsansvarig
Jonas Kroksjö
jonas@faktum.se

Partneransvarig
Niclas Andersson
niclas@faktum.se

Matix-student
Eric Segerfeldt
eric@faktum.se

DISTRIBUTION & FÖRSÄLJARANSVARIGA

Göteborg
Christian Jansson
christian@faktum.se

Göteborg
Sophie Cronholm
sophie@faktum.se

Malmö
Dariola Pas
dariola@faktum.se

Malmö
Alina Oros
alina@faktum.se

Karlstad
Ie Wallén
ie@faktum.se

● **GÖTEBORG**
Chapmans Torg 1
414 55 Göteborg
031 63 22 90

● **MALMÖ**
Bredgatan 8
211 30 Malmö
040 617 14 70

● **KARLSTAD**
Jungmansgatan 6
652 28 Karlstad
070 215 80 88

Faktum är partipolitiskt och religiöst obunden.
Räckvidd 95 000 läsare (Orvesto konsument 2024 helår).
Faktum ansvarar ej för inskickat, ej beställt, material.
Tryck: Stibo

FAKTUM SVERIGE AB | Org nr: 556655-1718 | Bankgiro 5773-0517

International
Network of
Street Papers

SVERIGES
TIDSKRIFT

Faktum är medlem i INSP, International Network of Street Papers, insp.ngo

Vårt liv. Olga och Ion Dura

46 OCH 47 ÅR, SÄLJER I UDDEVALLA OCH GÖTEBORG

”

ION: Vi hittade till Faktum via en vän och har varit här i fyra månader. Jag är snickare och hade hoppats få jobb i byggbranschen, men utan personnummer eller adress är det svårt. Att sälja gatutidning passar så länge.

OLGA: Det är första gången vi är i Sverige och vi tycker att svenskar är goda människor. De är inte lika rasistiska som rumäner, som kallar oss "gypsys". Jag är en människa av kött och blod, precis som alla andra. I Rumänien vill ingen stötta oss, men här känner jag mig respekterad.

ION: Vi kom hit med vår bil, men den gick sönder så nu har vi inte råd att resa hem över jul. Vi sover i bilen vilket är tufft i vinterkylan. Jag hoppas vi hittar ett bättre boende som inte kostar för mycket.

OLGA: I Rumänien hyr vi ett rum med ett litet pentry och toalett åt våra sju barn. Äldsta dottern, 26 år, tar hand om sina syskon när vi är här. Vi har varken vatten eller elektricitet, men det är bättre än att bo på gatan. Utan pengar måste de bo ute så jag stannar och säljer Faktum i Sverige för att hjälpa mina barn.

ION: Hade vi kunnat hitta jobb i Rumänien hade vi varit kvar där, men jag arbetade mer än heltid för knappt 3 000 i månaden, och jobbet var så hårt att mina händer blödde.

OLGA: Jag har vissa dagar när jag inte ler och då undrar kunderna varför jag ser nere ut, men jag kan inte le hela tiden. Jag har en leversjukdom och har gått igenom stora operationer, och har fortsatt mycket smärta i kroppen. Kylan i bilen om nätterna gör det inte bättre. Sen har jag en inre stress kring pengar, varje dag tänker jag på hur vi ska klara det. Men jag är stark och jobbar med att tänka positivt, och jag får kraft från Gud. Detta är livet jag fått och steg för steg kanske det kan bli bättre.

ION: Ibland säger jag "God bless you" när kunder köpt tidningen och då frågar de om jag tror på Gud. Jag syarar ja, för jag känner honom inom mig. Utan tro är livet svårt. Jag bär alltid Bibeln i väskan och läser när jag kan.

tufft mot oss men vi har alltid hållit ihop. Du måste ha en bra relation med din partner. Varje dag måste du visa respekt, ge kärlek, och hjälpa den andra.

OLGA: Ion arbetade hårt för familjen när barnen var små. Vissa dagar hade vi inga pengar och jag fick sova med barnen på gatan. Det känns i hjärtat. Men vi lever och håller oss starka tillsammans.

OLGA: Varje dag när vi vaknar tar vi oss till Ica för att använda toaletten, vaska oss i ansiktet och dricka en kopp kaffe, sedan jobbar vi till sent.

ION: Vi gillar att laga och äta varm mat, men nu blir det mest mackor.

OLGA: Jag skulle kunna ta vilket jobb som helst. Jag kan städa och har lärt mig mycket bra engelska på bara några månader.

ION: Som sagt, jag jobbar gärna inom byggbranschen igen och hoppas verkligen på att hitta en tjänst. Min stora dröm är att ha ett hem i mitt land. Ett hus som är vårt. Då kan jag dö lycklig.

OLGA: Samma för mig, jag behöver inget mer.

OLGA: Det finns inga garantier. I morgon kan jag vara död. På det viset är livet lika för alla, både rika och fattiga. ●

BERÄTTAT FÖR **SANDRA PANDEVSKI**
FOTO **PÄR LJUNG**

Månadens köpare

Pia Ingallisdotter, 68
Köpte Faktum av Nadja i Kungsbacka.

Varför köper du Faktum?

– Bra tidning och en angelägen verksamhet.

Hur ofta köper du tidningen?

– Nästan varje månad.

Vad tycker du om innehållet?

– Det är intressant, och jag gillar all läsning! Personporträtten, korsordet, serien och reportagen från andra länder.

– Har du köpt Faktum som present någon gång?

– Inte tidningen, men kalendern!

Av Nadja, Faktumförsäljare

SÅ FIRAR FAKTUMFÖRSÄLJARNA NYÅR

GÖRAN SANDÉN, MALMÖ

”Jag ska fira nyår med min dotter, hennes man och min ex-fru. Vi äter ingen speciell mat, men gärna mycket! Ingen av oss dricker alkohol längre så det kommer inte serveras. I dag dricker jag gärna bland annat mjölk. Jag tror inte på nyårslöften utan jag tackar Gud varje morgon att jag fått ett nytt liv. I augusti firade jag 16 år som nykter.”

MARIANA, GÖTEBORG

”Över nyår ska jag vara hemma i Rumänien tillsammans med min familj. Vi firar med rumänska traditioner och mat. 2025 har inte varit ett så roligt år, mest sorgligt faktiskt. 2026 hoppas jag på mer lycka och tid med mina barn som är sex och åtta år gamla.”

ENACHE RADU, HÖÖR

”Jag brukar fira med hela min släkt, vi är många! Vi brukar köpa en hel gris som vi grillar till julen och så räcker den hela vägen till nyår. Vi gör även källdolmar. Raketer har vi inte råd med, det är dyrt. Men vi brukar köpa smällare, det är roligt!”

GÖTEBORG!

Premiär för Faktum-quiz på Majornas Bryggeri!

När: 29 december 2025. Bokagärna bord från 18.00. Start runt 19.00 och pågår cirka två timmar.

Välkomna till en helkväll med quiz-master **Kjell Wilhelmsen**, med extra fina vinster och under kvällen blir det auktioner med gåvor från grannskapet!

Kvällens intäkter går oavkortat till Faktums försäljarfond för att sänka inköpspriset av tidningar för försäljarna under de kalla månaderna, då de har det extra tufft. Tävla själv eller i lag om max fyra personer. En plats i quizen kostar 50 kronor per person, och swishas till Faktum på plats.

Boka bord här!
thefork.se

Hur finansieras Faktum?

Svar: Vi drar in pengar genom att sälja tidningen, kalendern, Faktum Novell och lite andra grejer – plus genom prenumerationer och annonser. Allt överskott går rakt tillbaka in till verksamheten. Styrelsen jobbar helt ideellt, och flera företag stöttar oss på olika sätt. Du ser vilka på de sista sidorna i tidningen. Men det viktigaste är ändå att du köper tidningen på gatan då mötet med dig betyder mycket för försäljaren.

FaktumNews

Tvångsvård ökar risken för suicid

Att tvingas till vård upprepade gånger ökar risken för självmord. Det är dessutom större risk för suicid om den allra första kontakten med psykiatri är just ofrivillig vård. Något som är vanligare för människor som bor i utsatta områden.

Av Anna Wallenlind Nuvunga

Socialstyrelsen har i en ny rapport kartlagt dödsfall efter utskrivning från tvångsvård. Ofrivillig vård kan rädda liv i en akut situation, menar utredaren Peter Salmi, men kan också få motsatt effekt. Förtroendet för vården riskerar att skadas, vilket kan leda till att patienten inte söker vård igen och istället resultera i ny inläggning med tvång.

8 500 vuxna tvångsvårdades inom psykiatri under 2023. Var femte var en ung vuxen mellan 18 och 24 år. Runt tio procent av alla vårdades fler än fem gånger per år. De som placeras i tvångsvård redan

första gången de blir sjuka löper klart högre risk att senare tvingas till vård på nytt. Dessutom finns en förhöjd risk för suicid efter att de skrivits ut. Peter Salmi menar att det är allvarligt att så många tvångsvårdas och att det dessutom är så

många unga som debuterar i psykiatri på det här sättet, speciellt från utsatta områden. Det kan tyda på att man inte har sökt eller fått vård i tid.

Tvångsvård är generellt vanligast i socioekonomiskt svaga områden. Men det är inte bara ekonomin som spelar in, utan även vilken region man tillhör. Socialstyrelsen har funnit att nästan hälften av alla som insjuknade i en psykos och bodde i Sörmland placerades i tvångsvård som första insats, medan det i Uppsala bara var 15 procent av dem med samma diagnos som lades in med tvång. De stora regionala skillnaderna pekar på att vården handlägger olika. Kartläggningen ställer frågor om likvärdig vård och sätter ljus på behovet av förebyggande insatser, skriver Socialstyrelsen.

Psykos, substansbruk och anorexi är vanliga orsaker till ofrivillig vård. Bland de som tvångsvårdas ofta är unga kvinnor kraftigt överrepresenterade. Autism var vanligt både bland män och kvinnor och bland kvinnor var emotionellt instabilt personlighetssyndrom den vanligaste diagnosen, även kallat borderline, BPS.

Att tvångsvård leder till ökad suicidrisk för den här gruppen har även stöd i tidigare forskning. I en avhandling från 2024 visar Antoinette Lundahl, forskare på Karolinska och läkare inom psykiatri, att patienter med BPS som bedöms ha risk för självmord behandlas olika av svenska vårdgivare, men att tvångsvård ofta används av gammal vana. I en av doktorsavhandlingens studier berättar vårdpersonal att patienternas självskadebe-

FOTO: SCAMPX

teende ökar redan efter några dagars tvångsvård. Att den här gruppen fortsätter att tvingas till vård tror Antoinette Lundahl kan bero på att det hos läkare finns en rädsla för att bli anmälda om de skriver ut en patient med suicidrisk. ●

Noterat

Fler i arbete och fler klarar skolan i Rosengård

Arbetslösheten och behovet av ekonomiskt bistånd minskar i Malmös utsatta områden. Fler grundskoleelever blir dessutom behöriga till gymnasiet. Det framgår av forskning från Malmö universitet som följt utvecklingen i Malmös utsatta områden de senaste tio åren.

– Särskilt positivt är det i Herrgården, Rosengård, säger bostadsforskaren Martin Grander i Sydsvenskan.

Sociala insatser kan ha bidragit till den positiva utvecklingen, men det är för tidigt att säga, enligt Grander.

Väld mot kvinnor en nationell katastrof i Sydafrika

Sydafrika har efter massprotester och en stor nätkampanj nu klassat våld mot kvinnor som en nationell katastrof. Kvinnor uppmanades att på bestämda tidpunkter lämna sina jobb och tillsammans lägga sig ner på marken på offentliga platser i 15 minuter för att hedra de 15 kvinnor som mördas dagligen. Beslutet gör det möjligt för myndigheter att använda sina budgetar för akuta åtgärder mot könsbaserat våld. Sydafrika har en av världens högsta nivåer av könsbaserat våld där kvinnor dödas i en takt som är fem gånger högre än det globala genomsnittet enligt FN.

KÄLLA: BBC

Ny mottagning i Göteborg ska dela ut Naloxon

Västra Götalandsregionen har fler dödsfall i överdoser än andra storstadsregioner. I början av nästa år öppnar en mottagning som ska dela ut Naloxon, ta hepatit- och hiv-prover och erbjuda första samtal för LARO-behandling. Naloxon är ett motgift vid överdoser av opiater. Satsningen kommer att drivas av Stadsmissionen i Göteborg, VGR och SU Beroendekliniken. ”Att kunna bidra till att rädda liv och skapa tillgång till vård för fler känns både meningsfullt och nödvändigt”, skriver Petro Lindemans, chef för Johanneskyrkan, Stadsmissionen på LinkedIn.

Ersta vändpunkten prisas för anhörigstöd

Vartannat år delar Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning, CAN, ut ett förebyggarpris. 2025 tilldelas Ersta vändpunkten priset som årets förebyggare, samtidigt som Järfälla utsågs till årets förebyggande kommun. I 40 år har Ersta vändpunkten på Södermalm i Stockholm erbjudit stöd till anhöriga. Här finns en konsulent som möter barn från fyra års ålder, ungdomar och vuxna som alla lever nära någon med ett alkohol- eller narkotikaberoende. Stödgrupperna träffas regelbundet under en termin, samtidigt som barnens anhöriga träffas i en föräldragrupp. På Ersta vändpunkten finns även en psykoterapeut och socionom som möter anhöriga både i grupp och individuellt.

SIFFRAN

2000

Så många grannar skrev på en protestlista när ett boende för hemlösa skulle öppna i Hjorthagen i Stockholm.

KÄLLA: ETC

DELSEGER FÖR BEDRAGNA I KRYPTOBLUFFEN

Joachim Fisch blev lurad och tvingades sälja sitt hus. I höst fick han veta att han skulle få tillbaka sina pengar.

– Det kändes som att komma ut från de levande dödas rike.

Men kampen för att få upprättelse är inte slut.

FÖR FEM ÅR sedan berättade Faktum om flera personer som hade blivit lurade av en liga. Lockbetet var en falsk annons på sociala medier där en känd person påstods berätta om ett okänt sätt att tjäna pengar. Ett par klick senare hamnade offret i klorna på bedragarna, som använde sig av avancerad social manipulation och falska hemsidor för att få de som nappat på betet att ”investera”.

Ingrid Hernvall blev av med nästan tre miljoner. Inger Helen Fjeld tvingades sälja sitt hus och stod på bar backe med en kvarvarande skuld på två miljoner kronor. Joachim Fisch fick sälja sitt hus för att täcka en del av skulderna.

Förutom att lämna in egna polis-anmälningar deltog de i en gemensam

Ingrid Hernvall, som lurades på nästan tre miljoner kronor, har inte gett upp hoppet.

Faktum har i en serie reportage granskat kryptobedrägerier. Läs alla delar på Faktum.se

polis-anmälan som den österrikiska organisationen Efri, som hjälper offer att få tillbaka pengar, skickade till polisen i Malmö. Anmälan riktades mot en svensk man som var registrerad företrädare för de bolag som ägde de falska hemsidorna.

VI ÅTERKOMMER TILL DEN här mannen, men först ska vi berätta hur det kom sig att Joachim Fisch fick tillbaka sina pengar. Han, Inger och Ingrid har de senaste åren ägnat avsevärd tid och möda åt att få upprättelse.

– Jag kallar dem mina pantertanter, säger Joachim Fisch.

Förutom polisen och åklagarna har trion kontaktat banker, Allmänna reklamationsnämnden och flera andra myndigheter. Liksom regeringen. Ett hopp väcktes i maj 2021 när polis från flera länder, däribland Sverige, slog till mot ligan i europeiska städer och i Israel.

– Förut har man sagt att det inte finns några bedragare, att man får skylla sig själv. Men nu när de har bedragarna är det svårt att bortse från att vi är offer, sa Ingrid Hernvall till Faktum våren 2021.

Den påföljande utredningen leddes av tyska åklagare, som av resursskäl bestämde sig för att bara inkludera tyska offer. Flera av de kriminella dömdes tidigare i år i tysk domstol, det högsta straffet

blev fängelse i sju år och sex månader. En av de dömda har betalat tio miljoner euro i skadestånd, pengar som under hösten har börjat betalas ut till tyska brottsoffer. De svenska offren blev utan ersättning. Förutom Joachim Fisch, som har ett tyskt medborgarskap.

– När jag var på besök hos min mor i Tyskland gick jag till kommunhuset och fick ett bevis på att jag var tysk medborgare. Det var min inträdesbiljett.

De nästan två miljoner kronor som Joachim fick tillbaka räcker för att köpa tillbaka huset, som han sålde till en vän. Han har också betalat tillbaka sina skulder. Joachim, som hade drivit sin ansökan om skuldsanering till Högsta domstolen, men fått avslag, var nu skuldfri.

– Jag ylade och log i två dagar. Ena minuten log jag och andra ylade jag som en varg.

Men kampen, som nu pågått i fem år, är inte över. Dels vill Joachim få tillbaka de 500 000 kronor som han har betalat i ränta, dels vill han stötta de andra offren.

– Jag vill inte lägga av och låta de andra stå ensamma kvar.

När de svenska brottsoffren fick veta att åklagarna i Tyskland fokuserade enbart på tyska målsäganden försökte de ta reda på hur de skulle kunna haka på utredningen. Den tyska åklagaren beklagade att

hon inte kunde hjälpa dem, men påpekade att det faktiskt pågick en brottsutredning i Sverige. Den utredningen las dock ner i mars 2022, med hänvisning till att den misstänkte mannen utreddes för brott i den tyska utredningen.

I sina kontakter med svenska och tyska åklagare har Ingrid Hernvall noterat en viktig skillnad.

– I Sverige kommer du ingenstans, du får inga besked. Men i Tyskland har de varit trevliga och tillmötesgående.

MANNEN I MALMÖ, SOM VI KAN kalla Lars B, var en av de som dömdes i rättegången i Tyskland. Brottet var medhjälp till bedrägeri och straffet blev dagsböter på sammanlagt cirka 7 500 kronor. Böterna hade i slutet av november inte betalats in.

Lars B har även varit inblandad i ett annat bedrägeri där företagare har lockats att investera i en app och blivit av med sammanlagt 120 miljoner kronor. Lars B, som skötte bokföringen i det bolag som användes för att tvätta pengarna, dömdes i en uppmärksam rättegång för grovt bokföringsbrott och grovt penningtvättsbrott till fängelse i fem år och sex månader. Domen vann laga kraft i december 2023 men Lars B inställde sig inte för att avtjäna straffet och efterlystes internationellt. I september 2025 hölls en rättegång i

Göteborgs tingsrätt för att avhandla de skadeståndskrav som de bedragna företagen hade lagt fram. Varken Lars B eller hans medåtalade dök upp till förhandlingen, och tingsrätten dömde dem att betala skadestånd på 135 000 kronor (Lars B) respektive nästan 35 miljoner kronor (den medåtalade). I slutet av oktober kunde Lars B börja avtjäna sitt fängelsestraff i Sverige.

Ingrid Hernvall lämnade in sin polis-anmälan 2019 och till skillnad från de andras anmälningar har den inte lagts ner. Dock har, vad hon vet, ingenting hänt. Men i maj hörde en polis av sig med ett par frågor. I oktober fick hon veta att polisen skickat en förfrågan till flera länder där det kan finnas en koppling till hennes ärende, och att de väntar på svar.

Det senaste året har Ingrid Hernvall tagit ett slags timeout från arbetet med att få upprättelse. Men efter att ha pratat med en advokat om möjligheten att stämma staten fick hon ny energi. Planen är att skicka in en stämningsansökan till JK, Justitiekanslern.

– Man måste fortsätta för att stå ut med sig själv, men kan samtidigt inte hålla på hur länge som helst för då går man under, säger Ingrid Hernvall. ●

TEXT JOHAN FRISK

Utgivarna stämmer Facebook

Bedrägerier via falska Facebook-annonser fortsätter att slå hårt mot svenska användare. Nu polisanmäler Utgivarna Facebooks Mark Zuckerberg.

BEDRAGARNAS FRÄMSTA metod för att få kontakt med sina offer är genom annonser på Facebook. Där påstås en känd person ha hittat ett nytt sätt att tjäna pengar. Den som klickar på annonsen kommer till en sida där man kan registrera sig för att anmäla sitt intresse, sedan blir offret uppringt och manipulationen påbörjas.

I november 2025 polisanmälde organisationen Utgivarna Facebooks vd Mark Zuckerberg för bedrägeri, medverkan till bedrägeri samt förberedelse till bedrägeri. Utgivarna, som är en intresseorganisation för Sveriges publicister, anser att Facebook inte har gjort tillräckligt för att stoppa annonserna. I en debattartikel där de berättar om polis-anmälan hänvisar de till en undersökning av Reuters som avslöjade att annonser kopplade till bedrägerier stod för tio procent av Metas (Facebooks ägarbolag) intäkter 2024, vilket motsvarar 152 miljarder kronor. Enligt Finansinspektionen har fem tusen svenskar bara under sommaren i år förlorat sammanlagt en halv miljard kronor på bedrägerier via falska annonser.

Utgivarna stämmer även Facebook för att olovligt ha använt kända medieprofiler i annonserna, samt för varumärkesintrång. ●

Johan Frisk

Följer du dina nyårslöften, kära läsare?

JAG HAR ALDRIG UTTALAT ett nyårslöfte, men de löften, eller mål, jag sätter upp är jag hyggligt bra på att hålla. Utan ett tryggt hem kan du dock aldrig lyckas uppnå dina mål eller hålla dina nyårslöften. Ett eget hem är nummer ett för att du ska kunna förverkliga dig själv. Men hemlösheten jag har upplevt var inte bara dålig – den lärde mig att hårdta ut och kämpa i motvind mer än de flesta människor. Mer än många förstår.

Under mina ungdomsår i min hemstad Norrköping minns jag hur min kusin Jonny misslyckades att hålla sina nyårslöften. Varje år var det samma visa, tillika samma nyårslöfte. ”I år lovar jag att jag ska sluta snusa, Peter”, sa han förtroendeingivande och visade upp insidan av sin läpp där det framgick hur irriterad huden var där prillan alltid satt som en smäck. ”I år kommer det gå vägen. I år kommer jag att sluta snusa.” Men som vanligt så gick det bara några dagar på det nya året så var han tvungen att få i sig nikotinets skadliga och beroendeframkallande ämne i sitt blodomlopp. ”Åh, fasen också, jag var bara tvungen att ta en snus idag, jag kunde inte motstå suget mer”, sa han och stoltserade återigen med en fet prilla. ”Men varför sätter du upp ett nyårslöfte om du aldrig kan hålla det”, frågade jag. ”Jag vet inte”, sa han lite besviken på sig själv, men han kände sig ändå stolt när nikotinet från snuset återigen spred sig.

Jag har som människa en naturlig överlevnads- och vinnarinstinkt, något som sammanfattas bra i mitt egenproducerade livscitat: ”Allt är möjligt i livet, inget är omöjligt.” Det viktigaste att veta är att alla människor, oavsett bakgrund eller utbildning, kan uppnå sina mål. Hur nattsvart dagen än kan vara, så pass att jag inte ens orkar att gå ur sängen, försöker jag att varje dag ändå göra något för att mina mål ska uppfyllas. Ett av de mest betydelsefulla uppnåddes när jag under mer än ett decennium hade haft problem med alkoholen till och från och en dag bestämde mig för att sluta att dricka rakt av. Jag tog bara två återfall, vilket hör till om du ska sluta att dricka, och efter det drack jag aldrig mer. Nu har jag varit nykter i 18 år! En annan dröm förverkligades när rockgruppen Kiss återförenades med smink 1996. Det var det största som hade hänt inom rockvärlden på ett decennium. Helt plötsligt var vi

Hur nattsvart dagen än kan vara, så pass att jag inte ens orkar att gå ur sängen, försöker jag att varje dag ändå göra något för att mina mål ska uppfyllas.

sju Kissfans som skulle åka till USA och se våra idoler i deras hemstad, New York. Men de andra fansen gick inte från ord till handling utan förblev hemma. Det slutade med att jag åkte över själv och såg tre utsålda konserter i Madison Square Garden.

Vid ett annat tillfälle i livet bestämde jag mig som musiker och kompositör för att göra tio låtar på gitarr med melodi och sång på tio dagar. Jag klarade målet och gjorde sammanlagt 14 låtar på 20 dagar.

Här kommer några enkla och goda råd för att kunna hålla sina löften, som funkar för mig:

- Utveckla en naturlig rutin för det du älskar att göra, skriv upp dina mål och när de ska vara nådda.
- Sprida till alla du känner att du har satt upp följande mål och ska klara av dem. Då kommer du lyckas lättare eftersom du inte vill bli bespottad och hånad när dina ovänner retar dig för att du inte klarat av målen du basunerat ut att du ska uppnå.
- Sätt igång i dag, skriv ner dina mål och kör på! Det är dina tankar som för dig dit du vill. Inget är omöjligt, allt i livet är möjligt! ●

Peter
...är Faktumförsäljare, har ett brinnande intresse för musik, människor och djur. Hemmahörande i Vänersborg men förflyttat sig gärna. Entusiastisk följare av Melodifestivalen.

Detta är en personlig text. Åsikter i artikeln är skribentens.

MADE TO LAST

SÄTILA FOUNDATION

Photo: Roman Mikhailuk.

En del av ditt liv

**Svenska
kyrkan**

Vänersborg
och Väne Ryrs-
församling

Läs. Lyssna. Titta.

KULTUR

FAKTUMSFAVORITER JUST NU

rutan

Olösta kriminalfall, arktisk kyla och litterära resor

Från Majorna till Rat River – vem var The Mad Trapper?

Av Loppan, Faktumförsäljare

LÄS. Mitt tips får sin början vid en spårvagnshållplats i Majorna, där kultureliten bor. På en affisch på en lyktstolpe stod det om boken

boken vågar jag sätta mitt hittills obefläckade öknamn på spel och rekommendera den.

Soldathjärta bygger på verkliga händelser och handlar om ett av Kanadas mest kända "olösta" kriminalfall, jakten på "The Mad Trapper of Rat River" år 1932. Olöst såtillvida att mannens identitet varit fördold i dunkel. En man, som kallade sig "Albert Johnson", byggde en liten stuga vid stranden av Rat River, men skaffade sig ingen fångstlicens, vilket ansågs vara märkligt för någon som bodde i vildmarken.

Detta är inledningen till den mest dramatiska människojakten

i Royal Canadian Mounted Police historia. En 48 dagar lång jakt, så otrolig att ingen författare (utom möjligtvis Jack London) skulle kunna hitta på den. I över en månad höll en ensam man sig undan ett allt större polisuppbåd. Till slut lyckades hundslädar förstärkta med pälsgämare, spårare från ursprungsbefolkningen och spaningsflyg lokalisera honom i den arktiska kylan. Jag förundras över hur han klarade just den. Han vågade väl knappt göra upp en eld, eftersom röken kunde avslöja honom. Inte heller kunde han skjuta ett skott för att få mat. När de hittade honom hade han en djupfryst ekorre och en fågel på sig. Hur överlevde han egentligen?

Vem Albert Johnson var och vart han kom ifrån har fram till nu varit okänt. Men DNA-prover från hans kvarlevor tyder på skandinaviskt ursprung, kanske hette han Isak? Självt hade jag faktiskt aldrig hört talas om honom eller berättelsen, men tydligen har den även filmatiserats i *Death Hunt* och *The Mad Trapper*. Filmtips, om du sitter insnöad i stugvärmen.

Sedan jag var liten har jag läst Jack London... *Skriet från vildmarken*, *Varghunden*, *Köldens barn*. De utspelar sig ofta i polartrakterna, och jag har alltid fascinerats av sådana miljöer. Ju längre bort, desto mer spännande, kanske just för att jag själv inte kommer iväg någonstans. Jag drömmer om att resa överallt i världen, utom till Gaza eller Ukraina. Just nu drömmer jag om en litterär resa till Kanada. ●

Två snabba

LYSSNA. Ibland låter människor saker växa fram, men det är sällan. När det väl händer blir jag glad. Som när jag fick nys om *Ytting Jazz* som släppt nya albumet *Illegal Hit*. Första plattan på 20 år, senast var debutplattan "Oh Lord Why Can't I Keep My Mouth Shut". Såg dem live på Nefertiti häromveckan och det kändes som att de dansade fram på sina instrument, och fick även publiken att göra detsamma. Så ta tid på er gott folk, då kan det bli riktigt bra. **Sandra Pandeovski, redaktör**

TITTA. Ruth Ellis hängdes i London den 13 juli 1955. Hon hade endast levt i 28 år och var tiden före dödsdomen en framgångsrik klubbchef. Ellis blev den sista kvinnan i England som dömdes till döden. Tre månader tidigare hade hon skjutit ihjäl sin älskare – racerföraren David Blakely. Det hela framställdes i media som ett svartjokedrama. I *Fallet Ruth Ellis – en grym kärlek*, en miniserie på SVT play, får vi en mer nyanserad bild av händelseförloppet. Den kallblodiga mördaren blir i seriens sista del till slut en människa. **Anna Wallenlind Nuvunga, reporter**

Min lista | Florian Lindblom O'Hara

Florian har studerat film och är sedan tolv år tillbaka filmexpert i Geekpodden. Här är hans topp fem favoriter för att maxa julstämningen.

Bortglömda barn, dysfunktionella Svenssonfamiljer och Bruce

5. Ensam Hemma (1990)

Troligtvis den mest perfekta julfilmerna för hela familjen. Kanske för att huvudrollen är en åttaåring som exakt alla människor fullkomligt dyrkar. En oväntad och charmig hjälte i juletider. Det berömda huset i filmen är än idag ett extremt populärt turistmål, vill ni besöka det? Åk till Lincoln Avenue 671, Winnetka, Illinois, USA.

4. Tomten är far till alla barnen (1999)

Helt ärligt är den nog också Sveriges bästa film. En klockren inblick i hur en desorienterad Svenssonfamilj kan se ut. När männen samlas i bastun för att dricka sprit och samtalsämnet gällande en viss karta dyker upp så inser man att man bevitnar filmhistoria. Exakt allt som kan gå fel, går fel. Tack vare "Tomten är far till alla barnen" kommer jag aldrig riktigt ta julen på allvar, och det är banne mig en underbar känsla att omfamna under den annars så påtagliga julstressen.

3. Eyes Wide Shut (1999)

I de ovannämnda filmernas handling kretsar väldigt mycket kring julen, här är det snarare en extremt stark handling som utspelar sig runt juletid. Det är en av världens mest välgjorda och intressanta filmer. Julen här är inte en tid för gemenskap, utan istället en kall tid som avslöjar lögnen. En psykologisk miljö. Allt skimrar, men inget är äkta, precis som relationen mellan Tom Cruise och Nicole Kidman.

2. Livet är Underbart (1946)

Ja, den kom ett år efter andra världskrigets slut, men det är än idag en de viktigaste filmerna som gjorts. En man funderar på att ta sitt liv, tills han inser hur mycket han betyder för alla runt omkring sig: alla människor är viktiga, alla människor betyder något för någon. Ta inte saker för givet. Att handlingen dessutom utspelar sig i en tid som betyder så mycket för många, julen, så blir det desto slagkraftigare. Otrolig filmupplevelse!

1. Die Hard (1988)

Är det ens en julfilm? Det har nästan blivit den största följdfrågan sedan den släpptes. Bor du i ett solblekt Los Angeles så är det kanske svårt att få in julkänslan via vädrets makter. Men jultonerna klingar samtidigt som Bruce Willis skjuter terrorister till höger och vänster. Klassiska citatet "This iiiis Christmas music!", när Run DMC spelas, sätter tonen. Die Hard är onykliga den perfekta julfilmerna.

Hasse har fyllt 80 och har tvingats lämna sin båt för ett rum på äldreboende. Carl har gett upp Göteborg och flyttat till Stockholm för att göra sin AT-tjänst, men Cristian är kvar på kajen och fortsätter att vittna i olika domstolar mot Pinochets regim i Chile. Vad blir kvar av en stad och ett liv när drömmar monteras ner? Journalisten Tomas Ohlsson söker svaren för sig själv och andra under tio år längs Sveriges mest berömda kaj.

TEXT OCH FOTO **TOMAS OHLSSON**

DRÖMMARNA

LÄNGS KAJEN

Efter morgonpromenaden med hundarna tar Hasse Andersson en paus på däck. Vyn är industriell – men vacker.

Simon Andermo
ror den lilla ekan
varsamt. Solen
har precis gått
upp.

TILL EN BÖRJAN syns han bara som en liten prick. Likt en trollslända som svävar över ytan. Gothenius varv tornar upp sig på andra sidan älven.

Där inne har arbetsdagen precis börjat och den tremastade skonaren Isolda ligger vid dockan för upprustning. Årorna bryter den blanka vattenytan som när trollsländan hittar sitt byte. Den lilla ekan kommer närmare.

Simon höjer sin hand och vinkar till mig och himlen är ljust, ljust rosa. Klockan är 07.52 och när solen har gått ner den där dagen har jag fått mitt första och enda barn. Men det vet jag ingenting om ännu där jag står i hjärtat av Drömmarnas Kaj och väntar på Simon vid hans träskuta Anita.

När Simon kommit över till fastlandet berättar han att han har varit och sovit hos en tjej på andra sidan älven. Han ler när han pratar om henne.

Min telefon ringer:

– Det är något annorlunda på gång här, du får komma hem, säger Emma. Hon som väntar vårt barn.

Jag står bokstavligt talat med ena foten i Simons lilla eka och väger mina alternativ. Försöker ställa frågor vars svar skulle ge mig ledtrådar kring huruvida jag kan ta det där steget ner i ekan eller inte. Emma hör vad jag är ute efter.

– Gör det där du ska göra men kom hem efteråt. Det är ingen jättepanik, säger hon.

Jag tar steget. Simon ror henne andaktsfullt. Det droppar från årorna i vattnet. En trut flyger förbi och hösten har tagit ett grepp om staden och färgat löven röda. Vi glider förbi Drömmarna Kaj och tittar på alla båtar som ligger där och väntar. Somliga på att äntligen

få sjunka mot botten efter ett liv av hårt arbete, andra med nymålade skrov och förhoppningar om de stora haven.

Väl tillbaka på kajkanten önskar Simon mig lycka till med en kram. Han går ombord på sin träskuta och börjar tjära in masten på Anita.

Simon när en dröm om en seglande föreställning med scenkonst, performance och musik. När han förverkligar den ska han döpa om skutan till Anita Sailing Circus och bege sig ut på haven. I alla fall Kattegatt. Han säger att han fascineras av idén om att vara ett hundra procent mobil.

Tolv timmar senare i en annan del av staden föds vår dotter. Francis Elsa Anitha Flygare Ohlsson. Hon är frisk och väger 3 465 gram. Mitt liv har förändrats för alltid.

Några månader senare bryter coronapandemin ut i Sverige.

2016

Tre år tidigare och 400 meter österut från Simons skuta sitter Hasse Andersson på sin båt. Den heter Stege och han har släppt in mig i hytten tillsammans med hundarna Chiquita och Negra. Utanför det runda fönstret, som tydligen kallas ventilen när man är på en båt, regnar det och blåser. I fören vajar Lettlands flagga. Det är lettisk nationaldag och Hasse har själv sytt flaggan.

Han byter flagga varje dag.

Hasse byter flaggor varje dag. Här vajar Lettlands.

2016. Bob Dylan vinner Nobelpriset.

Vid kajkanten står en radda brevlådor. På en av dem står det Andersson. Men Hasse är väldigt nogga med att jag inte får skriva i tidningen att han bor på båten, trots att han gör det. Det får man nämligen inte.

– Skriv att jag sover här någon enstaka natt eller så och att jag är här ibland bara, säger han.

Han vill inte väcka den björn som sover.

Hasse är 71 och det som började som ett tidsfördriv har blivit svårare och svårare att upprätthålla. Att sy alla de där flaggorna. Polens flagga kan man tydligen sy med fötterna medan Mexikos flagga, som har en örn sittande i en kaktus med en skallerorm i munnen, den måste man vara fantom för att sy, enligt Hasse.

Plötsligt en dag tröttnade han. Mitt i Etiopiens flagga. Så den blev bara halv. Han gick till systemet och köpte öl istället.

Jag är på kajen för att jag håller på med ett reportage om Göta Älv tillsammans med några andra fotografer på Göteborgs-Posten. Vi har alla valt lite olika nedslagsplatser längs älven. En åkte med lotsarna från Göteborg till Lilla Edet, en annan följde med ett säkerhetsföretag som rensade älven från stockar och annan bråte som flöt runt.

Själv drogs jag till Drömmarnas kaj. Det skräpiga äventyret bland gamla bildäck, containrar, rostiga järnskelett och skepp som låg och guppade längs kajen. Som en Jan Lööf-målning. Skäggiga pirater som ser tiden an. ►

Vilka var de som rörde sig där? Kameran använde jag som vanligt som ett passerkort till olika dörrar. Den här gången var det Hasses dörr som öppnades.

Han berättade hur han brukade sitta med en kompis uppe på soldäck med en öl och se båtarna och livet passera. En solig dag var livet gött, förklarade han.

Han pratade om uppväxten i Kungsladugård. Hur han släpptes ut på gatan så fort han kunde gå men hur alla grannarna visste att det där var ”Anderssons pöjk” och såg till att han kom hem igen innan solen gick ner.

När han blev äldre gick han på sjömansskolan på Barken Viking och fick jobb på en segelskonare i Västindien. Första gången han fyllde år utomlands var han i Puerto Rico. Då fyllde han 16. Skutan skulle säljas och Hasse mönstrade av och åkte hem.

Sedan kom lumpen och efter ytterligare några år på havet kom bergsprängeriet. Och där vi satt i hytten och pratade så frågade han sig själv varför han valde den vägen i livet.

–Bergsprängning. Vad fan har jag hållit på med det för? Men han tröttnade på skiten och satte sprängarföretaget i konkurs, tog lite ströjobb och så småningom blev han 65 och kunde ta ut pension.

Hasse bodde på Mölndals camping när en kompis berättade för honom att båten Stege nere vid Gullbergskaj var till salu. Gullbergskaj, som

Hasse 2016.

Drömmarnas kaj är en del av. En granne till båten hade nycklar så de kunde komma in och se henne.

Hasse slog till direkt. Det tog några dagar, sedan flyttade han in. Året var 2007. Båten har legat still längs kajen sedan dess. Snart ett decennium senare har han ingen aning om motorn funkade.

–Det vet la faaan inte jag, blir svaret när jag frågar. Det verkar inte vara så viktigt.

Samma år har Donald Trump vunnit valet mot Hillary Clinton i USA efter att ha skanderat *lock her up!* inför en uppeldad publik.

I Storbritannien röstar man för utträde ur den europeiska unionen och i Nice kör en terrorist in i en folksamling och dödar 86 personer. Bob Dylan vinner Nobelpriset i litteratur men kommer inte på pris-utdelningen.

Bandet Kent, som lagt det musikaliska fundamentet till mina tonår, splittras. Jag åker på den sista konserten i Stockholm, trodde jag, för att lyssna på den sista låten och för att säga hej då.

2019

–Känner du igen mig? frågar jag Hasse när jag träffar honom på kajen. Det är tre år sedan sist.

Han skakar på huvudet.

–Men jag tror det har med åldern att göra, och alkoholen, säger han medan han synar mig med blicken.

Han är sliten. Det är ett tröttare ansikte som tittar på mig. Grumligare blick.

Den här dagen är det Kinas och Guineas flaggor som vajar på båten. Deras nationaldagar är datumet efter varandra så Hasse passade på att hänga upp båda flaggorna samtidigt. Han håller traditionen vid liv. Trots allt.

Det är några veckor innan dagen då jag blir pappa och Hasse har en brun mössa neddragen över öronen. De två hundarna har blivit tre och en regnbåge pryder himlen på andra sidan älven och försvinner i ett moln ovanför Ringön.

Han är på väg ut på sin morgonpromenad med två av hundarna och jag gör honom sällskap. Jag frågar vad han har haft för sig de senaste åren.

Han berättar att han blivit morfar. Ja, inte biologisk, men skitsamma. Barnbarnet, som kom att döpas till Alessio, föddes med kejsarsnitt och barnmorskan lade den lilla parveln i Hasses knä. Hasse klippte navelsträngen och ibland frågar han sig om Alessio vet att det var i Hasses famn han vilade under sina första andetag.

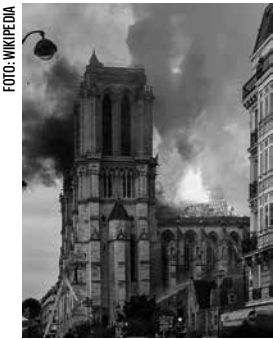
–Vi är väldigt förtjusta i varandra, han och jag. Han blir så glad när han får se mig. Sträcker armarna mot mig. Jag är i och för sig förtjust i allt som lever men framförallt barn, ja och hundar då.

Stefanie, mamma till Alessio, bodde ett tag på båten med Hasse men har flyttat till Hammarkullen nu. Det blev för böktigt på båten med en liten parvel där. Men när Hasse är i Hammarkullen och hälsar på sätter han bara Alessio i knät. Han vill inte hålla på och störa honom med en massa leksaker.

–Han vet att jag älskar honom ändå, säger Hasse. Vi är tillbaka i hytten efter promenaden. Han bjuder

”
Vi är väldigt förtjusta i varandra, han och jag. Han blir så glad när han får se mig. Sträcker armarna mot mig.

Hasse

2019. Katedralen Notre-Dame i lågor.

på kaffe med mjölk och det är trångt och varmt och tyst. Hasse visar en bild av den där skonaren i Västindien som han fyllde 16 år på. En ståtlig tvåmastare med vind i seglen mot en klarblå himmel. Det är en fin träram runt fotografiet. Han ställer varsamt tillbaka den på hyllan.

Jag berättar för Hasse att jag ska ha barn vilken dag som helst. Jag vet inte att det kommer att ta ytterligare två veckor innan Francis föds och att hennes mamma kommer ta emot henne själv. Med ett stadigt grepp under sin dotters armar.

Ett fotografi av Stefanie som ammar lilla Alessio står vid sängen i Hasses hytt och hundarna ligger och tar igen sig. Vi börjar prata om staden och hur den håller på att förändras. Hasse berättar hur öde det är längs kajen sent på kvällarna när han går ut med hundarna.

Året innan har en 15-årig flicka som heter Greta Thunberg satt sig utanför riksdagshuset i Stockholm. Hon har en handskriven skylt framför sig för att uppmärksamma klimatkrisen inför riksdagsvalet 2018. Hon har en jagad blick.

Stefan Löfven lyckas till slut bilda regering efter långa förhandlingar och Sverige är ett av få länder i Europa som fortfarande klassas som neutralt.

På andra sidan älven har det första spadtaget till Karlatornet tagits. Det ska bli Sveriges högsta byggnad och katedralen Notre-Dame i Paris slukas samma år av lågor. Branden startar på kvällen och innan solen gått ner har den världsberömda spiran på katedralen störtat mot marken.

2020

Småbarnslivet tar upp det mesta av min tid. Föräldraledighet, förskola, ekorrhjulet. Blöjbyten och coronapandemin lamslår världen och staden. Stefan Löfven tittar allvarsamt på oss från olika skärmar och förkunnar att vi måste ta ansvar.

Jag finner varken tid eller motivation att besöka kajen när jag går runt med konstant sömnbrist. Men ansvar, det tar jag. Långa promenader runt tjärnen. Jag undviker rusningstider och står omotiverat långt ifrån andra människor vid en, gud förbjude, köbildning.

Människor demonstrerar runtom i landet och kallar pandemin för en lögn och ett sätt för regeringar att kontrollera befolkningen. Poliser är på plats och griper deltagare i de otillåtna folksamlingarna.

På andra sidan Atlanten får den svarta mannen George Floyd en polismans knä intryckt i nacken. I nio minuter. Allt fångas på film och han avlider under ingripandet. Det ger upphov till stora protester världen över mot rasism under parollen Black lives matter.

George Floyds sista ord i livet blir *I can't breathe*. Jag kan inte andas.

2021

I USA vägrar Donald Trump att erkänna sig besegrad i presidentvalet och Kapitolium i Washington stormas av anhängare till honom. Fem personer dör i samband med intrånget.

Men nere på kajen är det mesta sig likt när jag återvänder efter sömlösa nätter och besök på exakt alla ▶

2019. Aslan och Negra tar igen sig i sängen efter morgonpromenaden. Hasse tittar ut för att se vad det är för båt som kör förbi för att fortsätta upp längs Göta Kanal.

2021. Hasse Andersson letar efter ett telefonnummer i sitt kartotek.

”
Det var väldigt känslosamt och jag hade stor sorg i kroppen. Jag ville tillbaka till Sverige och Göteborg igen.

Cristian

lekplatser i stan. Jag har längtat dit som man längtar efter ytan när man djupdyker och Simon hälsar glatt men Hasse känner inte igen mig den här gången heller. Han har en redig skepparkrans nu.

Han pratar om folk från Hovås som åker in till stan i sina bilar, parkerar i ett parkeringshus och tar hissen upp till sina kontor. Sedan åter de här påhittade människorna lunch i restaurangen i samma byggnad. Och efter arbetsdagen åker de hem igen. Till Hovås.

– En sån gubbe ser ju ingenting sånt här! Han ser bara prydliga hus hela tiden.

Hasse menar att skräpet också måste få finnas. Hur ska man annars uppskatta sin villa. I till exempel Hovås.

Simon pratar om hur han kan sitta på båten och se människor som stressar till sina jobb och tänka att det är så skönt att inte vara en del av det där.

Jag har börjat filma långa intervjuer med dem jag stöter på. Tjejen på Ringön, som nu är Simons flickvän, är där men vill inte bli filmad. De tittar på varandra mjukt. Jag vet inte vad det ska bli av allt jag spelar in, men jag låter kameran rulla.

Längs kajen träffar jag nya människor. Sereno Cantaro från Chile som är uppväxt i en diplomatfamilj och har flyttat runt mycket i livet. Nu bor han i sin båt vid kajen. Han är fast besluten att bärga en gammal träbåt som har sjunkit. Man ser delar av båten bryta vattenytan där den ligger till hälften täckt med vatten.

Båten heter Selma och Sereno vill ställa den längs kajkanten och förvandla den till ett kafé. Till sin dotters ära. Som även hon heter Selma.

Jag är där när de påbörjar bärgningen med att försöka tömma båten på vatten innan den ska lyftas. Det är ett hårt arbete och Sereno dyker i det kalla vattnet för att försöka få en presenning att sluta sig runt skrovet.

De har hyrt en kran som ska komma om några dagar.

Vid den östligaste delen av kajen, även kallad

”änden”, har Carl Norén byggt upp en liten trädgård med grönska och en cirkusvagn. Det är en kreativ oas och jag blir inbjuden till någon slags fest som jag inte kommer kunna gå på.

Cristian van Yurick står och jobbar bort färg med en vinkelslip på sin stora plåtbåt en morgon när jag kommer dit. Han har precis återhämtat sig från en stroke som han beskriver som det tredje värsta han har varit med om. Han kunde plötsligt inte gå rakt fram.

Cristian har sex barn med tre olika fruar. Han är 69 år och kom till Sverige från Chile, via London, 1981.

Sereno Cantaro.

Han beskriver det som

Staden, höghusen och lyftkranarna kryper närmre. Gammalt blandas med nytt.

en rolig tid i Göteborg. Det lyser i ögonen när han pratar om arbetet i dockan på Eriksberg. 30 olika nationaliteter med olika specialkunskaper som rustade upp båtarna så att de så fort som möjligt kunde åka ut på haven igen.

– Varje fredag stod det en kvinna bakom en disk och delade ut kuvert med pengar till arbetarna.

Veckopengen, säger Cristian och skrattar.

Sedan apropå ingenting berättar han om när han lurade döden en gång i England och överlevde ett fall från ett flygplan när fallskärmen inte vecklades ut ordentligt. 30 frakturer och inskriven i Guinness rekordbok.

– Det var en stor nyhet. Det stod om det i tidningarna och allting. Jag kraschade i taket på en buss som körde på vägen. Den enda vägen som gick genom flygfältet där vi i fallskärmsklubben hoppade. Chauffören blev minst sagt chockad, berättar Cristian.

Cristian satt i tortyrfängelse i tre år under Pinochets militärregim i Chile. Plötsligt en dag släpptes han och England tog emot honom. Han hade släkt där men blev efter ett tag förälskad och flyttade till Sverige.

Efter det kunde han inte återvända till Chile på 17 år, tills en vän ringde och sa att Cristian stod med på en lista med människor som fick återvända. Dagen efter flög han över Atlanten för att återse sitt hemland.

– Men Chile var inte detsamma. Inte jag heller för den delen. Det var väldigt känslosamt och jag hade stor sorg i kroppen. Jag ville tillbaka till Sverige och Göteborg igen.

Gullbergs-kajen

Är en av Göteborgs äldsta kajer, i folkmun kallad Drömmarnas kaj.

Längs kajen huserar Fartygsföreningen Gullbergskajen, en ideell förening som arbetar med att bevara och vårda båtarna som ligger där.

Här finns även ett bathotell och längst österut, även kallad Änden, hade Hasse Andersson, Carl Norén och Veli Titoff som ni möter i reportaget sina båtar.

Gullbergskajen är en del av stadsdelen Gullbergsvass.

Efteråt har han åkt runt på rättgångar överallt i världen och vittnat i olika domstolar mot tidigare fångvaktare, generaler och till och med Pinochet själv. 35 olika rättgångar och 35 olika vittnesmål. Han beskriver det som en revansch. Han glömmer aldrig deras ansikten.

– Ögonen. Sättet de tar i dig. De olika dofterna. Hur de pratar och hur de rör sig. Man glömmer det *aldrig*.

Diktatorn lyckades de aldrig fälla. Han dog 2006 i Chile. Som en fri man.

Cristian säger att han har den där tiden i fängelset i sig för alltid. Berättar hur han har lärt sig att leva med den men försöker leva i nuet. Här just nu. På båten M/S John Charleton vid Drömmarnas kaj i Göteborg. Han fortsätter att berätta om friheten han upplever av att ha vatten under sig, ett flytande element.

– Inte som där borta, säger han och pekar över relingen mot fastlandet. Där är man fast.

Han tittar mot de höga husen som kommer närmre och närmre kajen.

– Snart är de här och då finns det ingen plats för oss längre Simon, säger han och inkluderar Simon som kommit upp på båten och in i samtalet.

Betelskeppet, ett härbärge för hemlösa män, som låg längs kajen har flyttats till andra sidan sedan några år tillbaka. Cristian och Simon är rädda att det snart är deras tur.

– Det är ironiskt. Förr var polisen här och letade efter olagliga hembränningsapparater. Nu för tiden är ►

De lyckades få upp Selma på land till slut.

På den lilla landremsan intill Carl Noréns båt har konstnärskollektivet bakom Drömmarnas monument installerat delar av konstverket som tidigare ställdes ut på Götaplatsen.

det stadsarkitekter och byggherrar som istället kommer hit.

Efter sommaren har folk börjat vaccineras och jag bjuder in till fyrtioårsfest. Tre dagar innan den ska hållas lättar restriktionerna ytterligare och jag bjuder in fler gäster.

Jag har hyrt in ett sambaband och vänner håller tal. Vi dansar tills natten tar slut. Förlösande efter ett år av isolering. Vi dricker oss fulla och i skrattet och natten berättar jag för folk att jag älskar dem. Men mina halsmandlar är hårda och på tisdagen ska jag till läkaren. Han berättar för mig att jag har fått tonsillcancer.

36 strålbehandlingar och fem omgångar med cellgifter senare ligger jag på toalettgolvet hemma hos mamma och pappa och spyr upp min sond som läkaren stoppat ner i min hals för att jag ska få näring. Det är julafton och Francis får stanna hos familjen medan pappa skjutsar in mig till sjukhuset på nytt.

Dagen efter börjar jag äta föda igen, genom munnen. Jag återhämtar mig väl och några veckor senare börjar jag att jobba.

2022

Efter cancerbehandlingen hinner jag inte tillbaka till kajen förrän det blir Alla hjärtans dag och jag och min flickvän Emma tar in på ett spa i Grebbestad. Men jag kan inte lyfta mitt högerben. Jag får släpa det som ett djurkadaver över heltäckningsmattan på hotellet.

En vecka senare förklarar läkaren för mig att jag har fått ett MS-skov och att inflammationen har satt sig på min ryggrad.

Han liknar nervsystemet vid en purjolök när han förklarar hur alla nervtrådar går ner i skaftet. Som alltså då är min ryggrad. Min kropp är helt utslagen. Från sjukhussängen ser jag nyhetssändningar om Rysslands invasion av Ukraina som precis har inletts. Personalen säger till mig att stänga av, "du har ditt eget krig nu". Till slut väger jag 50 kilo.

Men plötsligt en dag börjar jag kunna vicka på foten igen. Tärna. Fingrarna. Samtidigt som träbåten Selma vid kajen lyfts upp ur havet lär jag mig att gå på nytt. I maj rullas jag in på ett rehabhem i rullstol. Fyra veckor senare går jag ut därifrån. Mitt liv har förändrats för alltid, igen.

Jag har tappat känseln i stora delar av min kropp. Balansen sviker mig. Men jag står upp och jag kan lyfta Francis igen. Och min kamera. Där och då betyder det allt. Francis har inte ens fyllt tre och jag är sjukskriven över sommaren.

I Sverige har vi bytt regering och det bränns koraner samtidigt som landet har ansökt om medlemskap i försvarsalliansen Nato. Ansökan markerar ett historiskt säkerhetspolitiskt skifte och Sverige lämnar 200 år av alliansfrihet bakom sig. Det ska dröja nästan två år innan vi blir medlemmar.

Samtidigt rasar det ett gängkrig i Sverige med sprängdåd och skjutningar. 63 personer dödas i skjutvapenvåld. Den högsta siffran i modern tid.

99

Förr var polisen här och letade efter olagliga hembränningsapparater. Nuförtiden är det stadsarkitekter och byggherrar som kommer hit istället.

2022. Sverige ansöker om medlemskap i Nato. Koranbränder sätter tillfälligt käppar i hjulet.

2023

Det tar ett tag innan jag letar mig tillbaka till kajen efter den där överkörningen. Jag åker förbi en dag med bilen och jag ser Simon lunka runt med ett redigt skägg bärandes på en plank, men jag orkar inte ge mig tillkänna. Jag rullar vidare.

Och där lite längre bort tornar hon upp sig som en hägring. Ett träskelett som ett monument över en dröm och ett tecken på att ingenting i livet är omöjligt. Hon är grånad, mur-

ken och hålig men träbåten Selma är det vackraste jag sett. Under båten har man samlat drivved som för att symbolisera det vilda havet som hon ursprungligen var menad för.

Sereno, Simon, Cristian och de andra lyckades till slut bärga den gamla träbåten som var halvvägs under ytan när jag såg henne senast.

Jag går ur bilen och ställer mig framför henne och det är som att hon viskar till mig: vi klarade det.

Som två vipdockor.

För mig höll livet på att rasa men längs kajen har drömmarna levt vidare. Det känns skönt med något konstant och friskt efter alla sjukhusmiljöer. Något som har fått pågå som om ingenting har hänt.

I slutet av året attackeras Israel av terrororganisationen Hamas. Runt 1 200 personer dödas och Israel svarar med flygattacker och marktrupper som går in i Gaza. Sjukhus och skolor bombas men folket kan inte fly. Israel har stängt gränserna. Inte ens mat släpper de in.

2024

Sverige blir till slut medlem i Nato efter nästan två års väntan. Bilder på Sveriges statsminister Ulf Kristersson som skakar hand med Natos generalsekreterare Jens Stoltenberg pryder tidningarna.

Nordens största nöjespark Liseberg ska utöka sin verksamhet ytterligare och det nybyggda badhuset som ligger i anslutning till parken ska precis färdigställas när en brand startar och slukar hela byggnaden. Det regnar ner smält plast över stadens bilar. Efter några veckor står det klart att badhuset ska återuppbyggas.

Carl Norén.

Tillbaka på kajen håller Carl Norén, vid "änden", på att packa ihop och stuva in saker i en gul flyttbil. En ihoprullad matta. Flyttkartonger. Han ger upp och flyttar till Stockholm. Han är utbildad läkare och ska göra sin AT-tjänst i huvudstaden.

Den lilla oasis som fanns framför hans båt är borta. Kvar finns knappt något alls. Mest grus.

Landområdet framför Carls båt har fått leva sitt eget liv de senaste åren, med konserter och kulturevenemang. Men till slut tröttnade han på att söka tillstånd för varenda sammankomst som skulle äga rum. Så fort en vagn ►

eller scen skulle flyttas en halvmeter behövde han nytt tillstånd.

Konstnärsggruppen och aktivisterna bakom bräd-konstverket *Drömmarnas monument* på Götaplatsen intog landplätten under en period. Det hela slutade med att polisen kallades in och forslade bort aktivister och syndikalister som höll till på kajkanten. Några dagar senare kom grävmaskinerna. De röjde området och tog båten Selma med sig. Det hann aldrig bli ett kafé av henne.

– Det var bara gnissel, säger Carl.

Nu tar han sina förhoppningar om en kreativ oas med sig till Stockholm.

På andra sidan älven, på Hisingen, står Karlatornet klart. 246 meter högt och med 73 våningar är det Sveriges högsta byggnad. Det verkar svårt att sälja de allra dyraste lägenheterna i huset.

På radion pratar de om coolcation. Nu när klimat-förändringarna drar in värmeböljor till södra Europa flaggas det för att turismen i de nordliga delarna kommer att öka. Hur turisterna ska ta sig hit? Med flyg.

Katedralen Notre-Dame i Paris återinvigs efter den förödande branden fem år tidigare. På plats finns USA:s president Donald Trump, vald för andra gången. Ett halvår tidigare var det någon som försökte avrätta honom från ett hustak men han vred huvudet i exakt rätt millisekund och överlevde.

Vännerna Veli Titoff och Peter Plaketti har känt varandra sedan de var sex år. Nu har de byggt en bastu av en gammal hästvagn. Det är lördagskväll och det är dags att basta.

2024. Donald Trump utsätts för ett mordförsök.

Omringad av livvakter och blodig i ansiktet höjde han näven och skrek *FIGHT, FIGHT, FIGHT!* Samtidigt som han leddes av scenen. Han tror att Gud räddade honom av en anledning.

2025

Varje dag möts jag av bilder av barn som svälter i Gaza. Israel har stoppat all nödhjälp och obeskrivliga bilder på en utarmad befolkning kablas ut. Benjamin Netanyahu är efterlyst av den internationella brottmålsdomstolen för krigsbrott. Men jag scrollar vidare.

Året är på väg att bli det varmaste någonsin och i Syrien störtas diktatorn Bashar al-Assad. Han flyr till Ryssland. Israel bombar Libanon och Iran. Gaza är redan mer eller mindre pulveriserat. USA ansluter och nu pratar de om ett tredje världskrig.

Någon på radion drar slutsatsen att det enda vi lär oss av historien är att vi inte lär oss något av historien.

Jag får stänga av när jag och Francis åter frukost tillsammans. Jag vill inte skrämma henne med världen hon växer upp i.

Kent återförenas med sex utsålda konserter i Stockholm. Men jag har redan sagt hej då.

I slutet av sommaren påbörjas och avslutas flytten av Kirunas kyrka. I en halv kilometer i timmen förflyttades den över hundra år gamla träkyrkan till en ny plats. Två och en halv kilometer från dess ursprungliga

FOTO: AP

”
Där stod det, klart
och tydligt: Du
är INTE laktos-
intolerant.

Veli

position, på grund av gruvan som breder ut sig under staden. Veckan efter meddelas det att ytterligare 2 700 bostäder i Kiruna måste flyttas.

En solig vårmorgon nere vid kajen sitter två finnar i varsin campingstol. De röker, dricker kaffe och är vänner sedan de var sex år. Den ena säger:

– Att man får ha det så här gott va.

Han tar ett djupt bloss.

De pratar inte finlandssvenska – men har en finsk melodi i språket. Veli Titoff och Peter Plaketti har gjort om en gammal hästkärra till en bastu med träpanel och allt. I kväll ska de basta men först ska de fixa motorn på Velis båt som ligger vid kajen. Peter kallar Veli för regeringen ”det är ju hans båt”.

Och på tal om absolut ingenting berättar Weli att hans syster hörde av sig för ett tag sedan. Hon var eld och lågor efter att ha tagit ett DNA-test. Hon tyckte att Weli också skulle göra ett. Han berättar att han gick ut på nätet och hittade en sida med ett förhållandevis billigt test. Han fick hem ett paket, lämnade de prover som behövdes och returnerade det direkt.

Några veckor senare damp det ner ett kuvert på hallmattan i lägenheten i Gamlestan. Han berättar hur han sprättade upp kuvertet. Nyfiken på resultatet.

Jag och Peter sitter på våra stolar i morgonsolen och lyssnar spánt, med vidöppna öron.

– Där stod det, klart och tydligt: Du är INTE laktos-intolerant.

Scenen är magnifik där vi sitter och skrattar gott och länge åt historien.

Vi pratar om kajen och dess framtid. Veli berättar om hur han som liten grabb gick ner här och tittade på de skäggiga gubbarna. Piraterna, som han kallade dem. Han fick lite rep och plankor som han kunde bygga kojor med. När han väl vågade fråga.

Han skrattar till och inser att det är han som är den där piraten i dag. Med ett finskt lejon intatuerat på armen. Dock inget skägg att skryta med.

Själv funderar jag på varför jag alltid har återvänt hit. Det har känts skönt att ha något konkret som ständigt pågår att vila tankarna på. Något litet, och stort, att hålla fast vid. Och varje gång jag har varit på plats har jag glömt mig själv och tid och rum. Kajen har varit med mig i både glädje och sorg. Världen och min kropp rasar samman men kajen står kvar och påminner om en flykt. En dröm. Ett äventyr.

För varje gång jag har återvänt har området ändå blivit kalare. Skalats av. Dröm för dröm.

Göteborgs stad har storslagna planer för platsen som nu ska få namnet Nya Gullbergsvass. Tanken är att 20 000 människor ska bo här och lika många arbeta. Visionen är att det ska finnas älvstränder och parker som bildar ett naturligt inslag i Gullbergsvass offentliga rum, och området ska vara ”öppet mot världen”.

Göteborgs stad har lämnat en lapp längs kajen.

Hasse Andersson har sålt sin båt och flyttat. Han bor på ett nybyggt ålderdomshem i Högsbohöjd och vantrivs. Väggarna är kala och jag säger till honom att skaffa lite tavlor och gardiner.

– Nej, några gardiner blir det fan inte, säger han då. Det har gått ytterligare tre år sedan jag träffade honom. Han minns mig fortfarande inte och har förlo- rat synen på höger öga. Han pratar om allt han saknar med båten och kajen. Om friheten.

Han berättar hur han höll sig sysselsatt på båten. Med hundarna och med vedspisen.

– Här har jag ju ingenting att göra! Jag kollar på tv och läser böcker, det är allt. Personalen är helt underbar så det är inte deras fel, säger han.

En sköterska kommer in och ger Hasse några var- samma ögondroppar. Han har slutat att dricka. Han säger att han inte längre har det där suget efter alkohol. Jag har med mig en pelargon som jag ställer på fönster- brädan i Hasses rum.

Vi sätter oss och pratar. Jag visar honom bilder som jag tog av honom och Chiquita för nio år sedan. Han ler när han tittar på bilden. Men kan inte minnas att den har tagits.

Sedan följer han mig ut och jag lämnar honom där. I matsalen på ålderdomshemmet som badar i försom- marens ljus.

Cristian jobbar på. Han vill bygga om sin båt M/S John Charleton till en passagerarbåt för tolv passage- rare. Men dit är det långt kvar. Det är många olika till- stånd som måste på plats först, berättar han. Men han har rustat upp hytten och använder den som en ateljé. Han tecknar abstrakta kolteckningar.

Ifjol så vittnade han mot ännu en fängvaktare från tiden i Pinochets fängelser. Han tror på ännu en fällande dom. Rättvisan kommer ikapp dem, en efter en.

Carl har flyttat in i ett konstnärskollektiv på Drottningholm i Stockholm. Båten har han hyrt ut till en vän ett tag men den är till salu och säljs så fort någon vill köpa den.

Simon och hans flickvän har gjort slut. Hon ville ha lite mer stabilitet medan Simon, för att må bra, behöver ►

”

Här har jag ju ingenting att göra! Jag kollar på tv och läser böcker, det är allt. Personalen är helt underbar så det är inte deras fel.

Hasse

Hasse Andersson har fyllt 80 och bor numera på ett ålderdomshem i Högsbo. Han klagar på att han inte har något att göra om dagarna. På båten hade han både hundar och en vedspis att sysselsätta sig med.

Peter, Veli, Sereno, Carl, Simon, Tomas, Francis, Stefanie, Alessio, Hasse och Cristian återförenade på kajen.

känna att han får utlopp för sin kreativitet. Han vill vara konstnär och obunden. Han är uppväxt i en konstnärsfamilj och fruktar att fastna i ett ekorhjul.

Det blev aldrig någon seglande cirkus. Han har en ny båt vid kajen nu, betydligt mindre. Simon håller på att bygga en ny hytt på den och mäter, sågar och funderar. Ibland har han hjälp av en vän.

Det går långsamt men det blir fint.

Minns ni ekan? Den som Simon rodde över älven, samma dag som jag blev pappa. Den ligger numera uppe på land mellan snåren och det växer en buske ur skrovet.

Jag och Francis mamma Emma gick isär strax efter att jag skrivits ut från sjukhuset. Nu rår jag om mig själv och min nya kropp. Mitt barn och mitt jobb. Det är på gränsen till vad jag klarar av.

Vänner som tidigare har försvunnit in i sina familjer börjar att skilja sig och hör av sig.

Greta Thunberg grips av israelisk militär när hon seglar med förnödenheter mot Gaza och min dotter Francis har precis tappat sin första tand. När hon blir stor ska hon bli cirkusakrobat och detektiv. Hennes mormor och farmor dog båda i cancer. Samtidigt som Simon sålde sin stora fina träskuta. Alla tre hette Anita. Min mamma är död och mitt liv har ännu en gång förändrats för alltid. Och det enda jag vet är att jag inte vet någonting.

**En bitande kall november-
eftermiddag
sprider sig värmen
över kajen när alla
återsamlas för en
sista bild.**

Allt knyts ihop här på kajen, i tidens trygga vagga. Bland förhoppningar och regnbågar. Vi får se om jag kommer tillbaka.

Epilog

Lördag 15 november 2025 drar vintern in över Göteborg. Det är en gnistrande och kall dag och på kajen står de samlade och väntar. En tog tåget från Stockholm. En annan från Molkolm i Värmland.

Själv har jag hämtat Hasse uppe på ålderdomshemmet tillsammans med Stefanie och barnbarnet Alessio. Han som Hasse klippte navelsträngen på, om ni minns. Han är sju år nu.

Hasse välkomnas med varma kramar från de andra. Det var längesedan de sågs.

Francis är med. Hon har varit på barnkalas men nu ska vi allihop sy ihop det sista i den här berättelsen. Bakom oss går solen ner bortom nya Hisingsbron. Ni vet, den som fastnar när det blir för kallt.

Efter fotograferingen samlas alla på Cristians båt. En brasa värmer oss och jag läser upp texten och gör några korrigeringar efter önskemål.

Några dagar senare ringer jag Hasse för att höra hur det är. Jag föreslår att vi ska åka ner till hans gamla båt och titta till henne. Hon ligger kvar på kajen, men med en ny ägare.

Han börjar gråta och säger att han längtar tillbaka. Det gör jag också. ●

Rekordmånga akademiker är med i a-kassan.

Gör som över 800 000 andra och trygga
lönen med **Akademikernas a-kassa**.

A-kassan är en **framtidsförsäkring**.
Med den kan du känna trygghet genom hela
arbetslivet – oavsett yrke eller bransch.

Läs mer och bli medlem på
akademikernasakassa.se

Är du redan medlem? Då kan du värva en
akademikervän så får ni båda en biobiljett som
tack! Läs mer på akademikernasakassa.se/bio

Vad utmärker din stad?

Eija Ikonen
Faktumförsäljare i Göteborg

– Den är väldigt rörig just nu, jag hittar knappt hem. Det händer ibland att jag åker åt fel håll för att det är en ny väg. Det blir nog bra i slutändan, men kan de inte göra en sak i taget?

Vad gillar du med Göteborg?

– Att det är en musikstad. Jag har köpt biljetter till Thomas Di Leva och Hammerfall nästa år. Tidigare har jag aldrig haft råd att gå på spelningar, men nu fick jag chansen, så jag unnar mig. Jag får dock gå ensam, för ingen av mina vänner har råd. Just livespelningar är de bästa och fler borde få möjlighet att ta del av känslan att känna musiken i kroppen. Kanske att det skulle kunna finnas billigare alternativ?

Något du skulle vilja ha mer av i stan?

– Jag är inte mycket i centrum, men där har många parkeringar försvunnit och det är dumt, för det skapar en död stad. Folk kan inte komma nära in på om de ska handla. Man vill att alla ska cykla och åka kollektivt, men en del mår inte bra av spårvagnen. Jag får panik när jag är instängd bland folk.

Anders Dahl
vd Scalateatern i Karlstad

– Karlstad är en småstad med storstadspuls, det tycker jag är det mest utmärkande. Jag är själv väldigt engagerad i massor av evenemang och tycker att vi har en storstads kulturutbud. Karlstad erbjuder allt från konserter till opera, standup, teater och musikal. Närmast väntar vår årliga nyårsrevy med premiär på nyårsafton. Vi har dessutom nära till allt, vi som bor här.

Vad är det bästa/sämsta?

– Ja det är mycket som är bra, och du frågar en inbiten Karlstadssupporter, så jag har nästan svårt att välja. Men ett lagom tempo skulle jag säga. Och sämst... det vet jag faktiskt inte. Nej, jag tycker inte att något är direkt sämst. Jag kan inte heller komma på någonting som skulle göra Karlstad bättre.

Men om du av någon anledning inte längre fick bo i Karlstad, var bodde du då?

– Då tror jag att jag skulle bo i Göteborg. Jag trivs väldigt bra där också.

Malin Stureson
Journalist i Kristianstad

– Eftersom jag har författat en feelgoodroman, *Yllans snillrika systrar*, som utspelar sig 1905 i Kristianstad, kommer jag genast att tänka på hur mycket av stadens historia som är synlig i stadsbilden. Det finns många vackra byggnader att vila ögonen på med intressant historia. Vår fina teater är en sådan. Den invigdes 1906 och ser fortfarande ut som en vacker gräddbakelse där den ligger i Tivoliparken.

Vad är det bästa/sämsta?

– Vårt fina och relativt nya badhus! Där kan man ha roligt i många timmar, stor som liten. Sämst vet jag inte, men ibland önskar jag att tongångarna om den egna staden kunde gå mer i dur än moll.

Vad skulle du vilja tillföra?

– Vårt centrum har haft det tufft, precis som många andra stadskärnor. Ett levande centrum blir det bara om vi som bor i städerna rör oss och umgås där. Vi har en fin isbana på torget nu i december och cityföreningen hittar på event varje helg fram till jul. Det är inspirerande!

av Redaktionen

STÄDER

En stad är...

... en tätort med en befolkning på minst 10 000 invånare, enligt svensk nationatlas, och kännetecknas utöver en viss befolkningsmängd också av att ha en central funktion för handel och administration, en tät stadskärna med distinkta landmärken och en blandning av olika boende- arbets- och mötesplatser.

Svenska låtar...

... om svenska städer finns det gott om. Håkan Hellströms "Känn ingen sorg för mig Göteborg", Lasse Berghagens "Stockholm i mitt hjärta", Linnea Henrikssons "Halmstad" och Familjens "Malmö stad".

Världens äldsta...

... stad anses vara Jeriko, i nuvarande Palestina, med en historia som sträcker sig minst 11 000 år tillbaka enligt arkeologiska fynd. Bland annat har stadsmurar och ett torn som tros vara världens äldsta monument grävts fram. Världens äldsta ständigt bebodda stad ligger däremot (enligt syrier) i Syrien och är Damaskus.

Sveriges yngsta...

... stad är Säffle som fick sina så kallade privilegier år 1951. Detta efter en sammanslagning med By socken, 1943, som fick invånarantalet att mer än dubblas. Smart drag om man vill att ens stad ska vara en stad.

Serier om städer...

... finns det gott om, till exempel dokumentärserierna "Så byggdes Sverige" och "Så byggdes din stad", liksom den filmatiserade boken av Amanda Romare, "Halva Malmö består av killar som dumpat mig". Allt kan ses på SVT Play.

För att det är minusgrader ute när du vaknar. För att du fryser om händerna när du väntar på bussen. För att pojken bredvid dig har för tunn jacka. För att han huttrar. För att det gör dig illa till mods. För att du ser en löpsedel på väg till jobbet. För att den får dig att känna något. För att det lackar mot jul. För att du alltid blir extra känslsam då. För att julen är barnens högtid. För att du tänker på dina egna. För att du tänker på andra, som inte har det lika bra. För att det gör lite för ont att tänka på. För att du allra helst vill glömma det. För att du vet att du inte får glömma det. För att du ser en kvinna med pappmugg sitta utanför affären. För att du för en stund känner dig så uppgiven. För att du vill göra något. För att matpriserna gått upp. För att räntorna stigit. För att allt blivit så jävla dyrt. För att du ändå klarar dig helt okej. För att du vet att det finns andra som inte gör det. För att din morbror var nära att hamna där. För att din kompis kompis morbror varit där. För att vem som helst kan hamna där. För att du ibland är orolig över att själv hamna där. För att du är tacksam över att inte vara där. För att du skippar utelunchen och tar med dig matlåda istället. För att det är ett enkelt sätt att spara in lite. För att ni ska dra ner på julklapparna i år också. För att det finns andra saker som är viktigare. För att ni är medvetna. För att din dotter sagt till dig. För att hon läst något i skolan. För att det är fantastiskt att hon engagerar sig. För att det är viktigt att lyssna på henne. För att du vill vara en bra förälder. För att du vill göra henne stolt. För att du vill göra din mamma stolt. För att hon hade tyckt att det var det rätta. För att det gör ont att inte kunna visa henne. För att hon kanske ändå ser vad du gör, någonstans ifrån. För att det gör dig rörd. För att du plötsligt slås av hur bra ni har det. För att du till och med säger det högt: vad bra vi har det. För att barnen är så fina. För att du knappt kan förstå att de är dina. För att du vill att de ska få växa upp i en bättre värld. För att du känner dig fylld av kärlek. För att ögonblicket snart är förbi. För att du ser något på nyheterna som gör dig ledsen. För att det finns familjer som måste välja mellan bröd och blöjor. För att vi inte kan ha det så. För att det finns barn som alltid går hungriga. För att det inte borde vara så. För att det finns föräldrar som inte har råd med en enda julklapp. För att det är hemskt att tänka på. För att din son har börjat ställa frågor. För att du inte vet vad du ska svara. För att världen är åt helvete. För att du ibland känner dig så ensam. För att du har svårt att somna. För att du undrar om du gör tillräckligt. För att det är minusgrader när du vaknar, idag igen. För att den där pojken fortfarande har för tunn jacka. För att den där kvinnan fortfarande sitter utanför affären. För att det verkar hopplöst. För att det inte är det. För att någon måste göra något. För att det borde vara allas förbannade plikt. För att du ser en annons i GP. För att du inte bara bläddrar vidare. För att du läst ända hit. För att du önskar att texten tog slut. För att den bara fortsätter. För att det är skit. För att det kan bli bättre. För att det ska bli bättre. För att det måste bli bättre. För att du kan vara med och göra det bättre. För att det behövs, kanske nu mer än någonsin. För att du behövs. För att varje krona räknas. För att du har lite över. För att du har mycket över. För att allt är relativt. För att en hundralapp inte gör så stor skillnad för dig. För att en hundralapp gör stor skillnad för någon annan. För att många bäckar små och så vidare. För att du inte bara kan sitta hemma och se på. För att du vill vara en del av något större. För att du är övertygad. För att tillsammans är vi starka. För att det gör dig glad. För att det gör någon annan ännu gladare. För att det känns bra. För att det känns rätt. För att det känns, över huvud taget. För att den här förbannade texten äntligen är slut.

Det finns hundra anledningar att hjälpa familjer i fattigdom. Men det behövs bara en.

Swisha* 100 kronor till 90 01 702. **För att du kan.**

GÖTEBORGS STADSMISSION

Min grej.

Merde

FÖDD: Tidigt 1990-tal.
BOR: Göteborg.
GÖR: Pluggar historia på Göteborgs universitet. Hade i oktober vernissage för det hemliga konstprojektet Apocalypse Right Now.

Merde visar inte sitt ansikte och namn på grund av att hans konst räknas som skadegörelse.

Allt är byggt av återvunnet material som Merde fått eller hittat. Han uppskattar att projektet totalt kostat cirka 20 000 kronor, inklusive sprayfärger.

Den mest kända graffitikonstnären idag är Banksy, vars identitet fortfarande är okänd. Verken säljs för enorma summor, men de dyker ofta upp utan förvarning på offentliga platser.

Konstnären Merde om att skapa en underjordisk värld:

”Platsen var för bra för att inte användas”

Under spårvagnsspåren växte ett tempel av färg och symboler fram – ett trotsigt konstverk mot stadens allt blankare fasad. Graffitikonstnären Merde berättar om världen under Göteborg, gömd för alla som passerar.

Berätta om Apocalypse Right Now. Hur fick du idén?

– Det var under en period när jag slutat springa runt på nätterna och måla. Jag försökte ändra tempot i livet. Så hittade jag den här otroliga ”grottan” under spårvagnsspåret, som var för bra för att inte användas. Jag började måla igen och med tiden utvecklades det till ett tema, mer filosofiskt än vanlig graffiti. Jag läser mycket historia och är intresserad av religion och kulturer, så jag ville skapa en plats med olika religiösa och ockulta symboler. Platsens höga tak och väggarnas vinklar inspirerade till specifika motiv. Jag ville göra något speciellt för mig själv, en slags tempelkänsla mitt i stan – mot samhällsnormer och lagar.

Har projektet en politisk dimension?

– Det är en kontrast till kommersen och gentrifieringen i samhället, där man ser Espresso House och 7-Eleven överallt. Under dem finns en annan värld. Att göra det i hjärtat av staden, precis under fötterna på folk, en dualitet. Jag inspireras mycket av filmskaparen David Lynch och hans världar. Folk står där utan att veta att det finns en annan verklighet, parallellt med deras, bara meter därifrån.

Hur länge har du arbetat med projektet och hur har processen sett ut?

– Jag började i april för drygt ett och ett halvt år sedan. Jag hade en tanke om att bli klar redan under sommaren. Men det fick stå också över vintern. Jag fortsatte nu i våras. Jag har varit manisk och försökt göra någonting varje dag, även om det bara var att fixa en skulptur hemma eller ordna logistik. Sen började tanken på att göra något mer, att låta vänner ta del av det, ha en middag eller någonting.

Men mina vänner tyckte att arbetet var för häftigt. ”Du måste göra nånting mer med det – visa upp det!”, sa de.

Vad gjorde du till slut?

– Det blev ett vernissage den 25 oktober i höstas. Det blev lyckat med good vibes och inga problem. Det kom flera hundra personer, och trots att platsen i vanliga fall lockar mycket poliser och vakter hittade de inte dit den kvällen. Men folk utanför måste ju hört och undrat vad som pågick. Du jobbar mycket med text och symbolik. Var hittar du inspirationen?

– Från saker som jag samlat på mig under åren, mestadels från böcker, men också film och musik. Vissa saker har en mening, andra är målade bara för att se coola ut.

Har du blivit upptäckt?

– Ja, några gånger, men aldrig av polisen. Mest av folk som råkat komma in, typ hantverkare, byggjobbare och andra nyfikna. Jag har hela tiden försökt hålla låg profil och städa undan spår, så att ingen skulle fatta vad som pågick där inne. Skulpturerna satte jag upp på slutet för att inte ”bränna” stället för tidigt. Förhoppningsvis fortsätter den leva sitt eget liv nu. Att människor uppskattar och inte förstör den. Men mitt arbete är klart. Har du något verk där nere som betyder extra mycket?

– Jag ser allt som en helhet. Jag är

”Folk står meter ifrån det utan att veta att det finns. Att det pågår parallellt med deras verklighet.”

perfektionist, men här har jag tvingat mig att släppa detaljerna och istället bygga en energi av många uttryck tillsammans. Skulpturerna är jag dock mest nöjd med. Hur tycker du graffikulturen mår idag?

– Jag är inte superinsatt, men Göteborg har alltid haft en liten men stark scen. Många unga är sjukt duktiga, som Istid och Nems, för att nämna några. Stilmässigt säkra och bra på att bomba. Men scenen är mer småskalig här, mer busgraffi än riktigt seriöst målade. Det händer mer kreativa grejer i Stockholm och Malmö.

Vad har gatukonst för plats i offentlig miljö idag?

– Den trycks undan hårt. Nolltoleransen gör att allt ska bort. Men samtidigt täcks staden av reklam som köpts av dem med pengar. Det blir skevt: de som har råd får uttrycka sig, andra inte. För mig är graffiti alltid politiskt, ett sätt att ta plats i staden och ifrågasätta vem som äger det offentliga rummet.

– Jag tycker att kommuner kör med dubbelmoral. De beställer stora, ”fina” muraler och betalar Carolina Falkholt och Hellström Street Art tusentals kronor för att måla på en byggnad medan de städar upp under en motorvägsundergång om och om igen. Det är slöseri. Man hade kunnat låta konstnärer måla där och faktiskt skapa något som folk uppskattar i vardagen på väg till sina jobb. Det vore billigare, smartare och mer levande än dagens nolltolerans. Vi behöver färg.

I Göteborg städas mycket som anses vara fult bort.

Gullbergs kaj hotas av nya bostäder och kontor.

Platser för folk som inte följer normen stängs av.

Vart ska de ta vägen?

– Det var det här som Sebastian Rudolph Jensen var inne på med *Drömmarnas Monument*. Det är tydligt att staden bygger bort allt som inte passar in i den kommersiella formen. Ytor där folk kunde mötas utan krav på att konsumera.

– Staden borde öppna fler utrymmen där människor kan mötas och skapa utan att allt ska in i en affärsmodell eller kom-muncertifieras. Vi behöver folklig kultur, arbetarklasskultur. Inte putsade snygga containrar och pricy food trucks. Det blir en kuliss, ett tivoli.

Till sist, vad händer nu?

– Jag håller på med olika projekt som är mer likt klassisk konst. Håll ögonen öppna! Men främsta fokus nu är att plugga och jobba, komma tillbaka till rutiner. Det blev lite mycket för mig där, de sista veckorna innan vernissaget. ●

TEXT OCH FOTO PÄR LJUNG

Gott nytt år!
Genom att bidra till Faktums försäljarfond
stöttar dessa företagare försäljarna lite extra
i vinter.

Akademikernas
a-kassa.

ANLAB
ANLÄGGNINGSBOLAGET

areco

macforum

MARELD
LANDSKAPSBARKITEKTER

MAXI
ICA STORMARKNAD

MÖNDBALEVÄGEN
MAXI
ICA STORMARKNAD

SBAB!

SALINITY
EXPORTS IN SALT SINCE 1880

MKB
www.mkbfastighet.se

MCR

CPAC
SYSTEMS

CheckWatt

Boplats Syd

EY
Shape the future
with confidence

ERNST ROSÉN

Elof Hansson

else{ }

SETTERWALLS

SIGILLET
FASTIGHETS AB

Specsavers

Gårdstens
bostäder

Göteborg Energi

Halmstad

Svenska
kyrkan
Västads-
Sönderåkers
församling

Svenska
kyrkan

Svenska kyrkan
VÄNERSBORG & VÄNE-RYR

ÄLVSTRANDEN
UTVECKLING
En del av Göteborgs Stad

HÄMMÄRVIKEN

Kappahl

kemira

FASTIGHETER AB

...Turistrådet
VÄST
SVERIGE

VOLVO

WALLENSTAM

PROPPMÄTTA OCH UTAN FRAMTID

TEXT EVA-LOTTA HULTÉN ILLUSTRATION MIIKA TUOMIVUO

Växande tycker vi generellt är bra: små barn, träd, morötter, pengar – vi vill gärna att de blir större eller fler. Men kan allt expandera i all evighet utan att det blir problem? Svar: nej.

VARJE ÅR I JANUARI kan vi ta del av jublande rapporter om att julhandeln åter slagit rekord, och om tillväxten hotas fylls nyhets- och ledarplats med oroade analyser. I genomsnitt har den svenska tillväxten från 1995 till i dag legat på två procent per år. Det låter kanske inte så mycket men eftersom ökningen är procentuell (vilket gör att kakan som ska bli två procent större växer hela tiden) så innebär det att vår BNP mer än tredubblats bara sedan 1995.

Toppen! Eller? Ekonomisk tillväxt är en relativt ny företeelse. Fram till den industriella revolutionen hade varje generation ungefär samma levnadsstandard som sina föräldrar, och den var generellt låg. Sedan dess har vi sett en enastående välbefinningsökning, men nu har tillväxten börjat få alltmer besvärliga konsekvenser. Vi glufsar i oss jordens resurser som bulimiker på speed. Finns det någon bot?

FN:s resurspanel, IRP, kom förra året med en rapport vars slutsats är att Västvärldens materiella fotavtryck är ohållbart och måste minska fort och kraftigt. Vi ska därför sträva mot en absolut frikoppling mellan tillväxt och resursförbrukning, det vill säga en ekonomi som växer trots att vår förbrukning av resurser minskar. Enligt flera organisationer och debattörer är en sådan frikoppling redan här. Men är det sant? Nej.

Det som hänt är att Europa frikopplat sin tillväxt från utsläppen från fossila bränslen. Det är inte samma sak som att tillväxten är frikopplad från all resursförbrukning och miljöpåverkan. Användningen av trä, sand, betong, stål och allt annat vi bygger och tillverkar saker av i Sverige ökade tvärtom med 39 procent mellan 1998 och 2021. Kurvan för svensk tillväxt följer kurvan för resursförbrukning mycket tätt och så ser det ut världen över. Det som inträffat är bara en övergång från vissa energislag till andra (och främst i Europa för globalt ökar de fossila utsläppen fortfarande).

Frikopplingen finns därmed bara i teorin och att lita till den är en rysk roulette i tider där naturen redan protesterar tydligt mot vår behandling av den.

”Förutom klimatuppvärmningen har vi orsakat utarmning och erosion av matjorden, minskande biologisk mångfald, utsläpp av gifter, brist på sand och annat som vi behöver för vårt byggande.”

FÖRUTOM KLIMATUPPVÄRMNINGEN HAR vi orsakat utarmning och erosion av matjorden, minskande biologisk mångfald, utsläpp av gifter, brist på sand och annat som vi behöver för vårt byggande, för att nämna några av alla de kriser vår måttlöshet försatt oss i. Vi kommer se fler naturkatastrofer, matbrist, mer skador på infrastruktur, och med hög sannolikhet även ökade växthusgasutsläpp från marken, som ytterligare

förvärrar läget. Till detta kan vi lägga hav fulla av plast och fattiga på fisk.

Trots vår höga tekniska utvecklingsnivå och vårt informationssamhälle är vi fortfarande biologiska var- elser i behov av mat, rent vatten, fungerande livsmiljöer och allt annat som våra ekosystem kan ge oss. Detta är nödvändigheter för oss. Evig tillväxt är det inte. Inte heller är evig tillväxt möjlig.

I boken *Klimatet, tillväxten och kapitalismen*

konstaterade humanekologen Rikard Warlenius att om vi tänker oss en tillväxt på tre procent om året så innebär det att resurseffektiviteten om hundra år skulle behöva vara 18 gånger större än i dag och om 500 år 2,5 miljoner gånger större. Vem som helst kan begripa att evig tillväxt är en omöjlighet, till och med om vi skulle lyckas börja utvinna resurser på Mars. Den befolkningsminskning som vi redan ser i många utvecklade länder kommer också att försvåra tillväxtutvecklingen. Färre och färre människor skulle behöva konsumera mer och mer för att hålla vinstsystemet igång.

Så varför är tron på tillväxt så stark? Kanske för att ingen ännu lyckats peka ut en ordnad väg bort från den. Efter andra världskriget har vi i allt högre grad byggt vårt samhälle och vårt ekonomiska system på fortsatt tillväxt och ett skifte skulle riskera att ge en skakig värld när företag inte längre kan växa och ge vinst och stater och enskilda inte kan få ränta på sina pengar eller förlorar jobb. Men vårt val står nu inte mellan samhällelig instabilitet och evig tillväxt utan mellan havererade ekosystem och en väg bort från tillväxten. För med kraschande ekosystem lär vi också få samhällskaos i form av svält, massmigration och konflikter om resurser och vatten.

Vår ekonomi är helt beroende av fungerande ekologi. Men att den mänskliga världen med alla sina tekniska och sociala påhitt är innesluten i den större, fysikaliska världen verkar dessvärre inte vara en självklar utgångspunkt för politiken. Därför kan politiker skriva debattinlägg där de hävdar att skyddet av biologisk mångfald måste inskränkas så att vi kan "utveckla vårt samhälle", och kräver att människan och våra "resursbehov" ska vara miljöpolitikens utgångspunkt.

De borde ha skrivit "resursbegär" för hur mycket av allt det vi kapar åt oss från naturen är verkliga behov? Den biologiska verkligheten struntar för övrigt i vilka "behov" vi människor anser oss ha. Så länge man jämför 'utveckling' med mer infrastruktur och höjd materiell levnadsstandard så kommer det gå dåligt att

utveckla ett samhälle som är inneslutet i haverrande ekosystem.

Att frikopplingen redan skett är den myt som nu trummas ut för att legitimera business as usual. Då kan den nödvändiga gröna omställningen ses som bara ännu en affärsmöjlighet. Det hela får mig att tänka på filmen *Don't look up* där en komet är på väg att träffa jordklotet. En demagogisk entreprenör får alla att tro att vi kan utvinna resurser ur den. Det slutar illa och det kommer sannolikt vår envisa tro på evig tillväxt också att göra – om än i lite långsammare tempo än en kometkrock.

Att ifrågasätta den eviga tillväxten är i dagsläget att öppna för att bli dumförklarad från så gott som alla håll. Men bevisbördan bör ligga på dem som hävdar att den är möjlig, inte på dem som pekar ut att frikoppling med de data vi sitter på i dag tycks utom räckhåll. Medan vi diskuterar växer kometen vidare på ekonomismens himmel.

VAD VI BEHÖVER ÄR EN ekonomi som är cirkulär och hållbar på riktigt. Att ersätta den fossila energin med förnybar låter sig tyvärr inte göras inom den cirkulära ekonomins skrank, eftersom det inte finns tillräckligt med nödvändiga jordartsmetaller och material att cirkulera – tekniken är ju ny. Vi måste bryta mer för att ställa om, eller klara oss med rejält mycket mindre energi. Men det som går att återanvända ska återanvändas. Den energi vi konsumerar bör också produceras med så låg inverkan på naturen som möjligt. Men framför allt behöver vi lära oss att begränsa oss och dela med oss.

Ekonomer som Herman Daly, Kate Raworth och Tim Jackson har presenterat förslag på hur ett hållbart samhälle utan ekonomisk tillväxt kan se ut. Modeller finns alltså. Det tyska ekonomijournalisten Ulrike Hermann har i boken *Kapitalismens slut* också presenterat en väg för samhället att byta ekonomiskt system utan att gå vägen via kollaps. Hon tar den brittiska krigsekonomi under andra världskriget som förebild: med stark statlig styrning, hårt styrt samarbete med de privata företagen och kraftig ransonering som gällde lika för alla. I boken *En jord för alla* skissar Johan Rockström och ett antal av hans forskarkollegor både på ett hållbart samhälle och en väg dit. Valförhållande och rättvis fördelning måste prioriteras framför ekonomisk tillväxt. Våra samhällen behöver bli mer lokala och i större utsträckning förvaltas som allmänningar, så att vinsterna vi hämtar från naturen kommer alla till godo. Vi behöver också en reglering av finanssektorn så att kortsiktigheten byggs bort ur systemet och företag och stater börjar investera i strategier som tar itu med ojämlikhet, klimatförändringar och andra kriser, och vi behöver skriva av de fattiga ländernas skulder.

Låter det realistiskt? Det är inget emot hur realistiskt det är med evig tillväxt. I G20-länderna stöder för övrigt redan 74 procent av befolkningen idén att deras lands ekonomiska prioriteringar bör skifta från vinster och ökat ekonomiskt välstånd till mänskligt välbefinnande och skydd av ekosystemen. Vi är redan proppmätta. Nu vill vi ha en framtid också. ●

Vi tar hand om Faktum-försäljarnas syn!

Tillsammans med Faktum har vi startat en ögonhälsofond som möjliggör för Faktums försäljare att få fria synundersökningar och glasögon.

Specsavers

FLORENS / ITALIEN

En 88-årig nunna har ägnat sitt liv åt att rädda den Engelska kyrkogården i Florens.

System som vakar över de döda

I decennier har en brittisk nunna kämpat mot glömskan. Syster Julia bevarar både gravar och livsöden, och skapar en plats för dem som står längst utanför.

TEXT OCH FOTO

ANDREA CUMINATTO

Brittiska nunnan Julia Bolten Holloway tar hand om den tvåhundraåriga kyrkogården i Florens.

FLORENS KÄNNER ALLA till den Engelska kyrkogården, en inhägnad begravningsplats mitt i vad som nu blivit en stor rondell på Piazzale Donatello. Betydligt färre känner till platsens historia, och nästan ingen känner till kvinnan som i mer än ett kvarts sekel har vaktat den: syster Julia Bolton Holloway.

Hon började ta hand om kyrkogården 1996 och blev officiellt erkänd som förvaltare år 2000, men hennes engagemang sträcker sig

långt bortom enkel tillsyn. Å ena sidan restaurerar hon gravarna, några av dem monumentala, å andra sidan bevarar hon minnet av dem som vilar där, tack vare sina studier i det omfångsrika biblioteket där hon också restaurerar böcker och manuskript.

Ser man henne gå genom Florens gator är det lätt att ta syster Julia för vilken nunna som helst. Men hennes 88 år rymmer ”en ganska galen historia”, som hon själv uttrycker det.

FÖDD I LONDON 1937 hade hon en kallelse redan som ung flicka, men den släcktes vid 16 års ålder när hon flyttade till USA för att bo hos en icke-troende faster. Vid 20 års ålder gifte hon sig med en man som senare skulle beskriva henne, och deras tre barn, som orsaken till hans livs ruin, eftersom de hindrade honom från att studera och undervisa vid universitet.

Den framtiden verkade istället ämnad för Julia. Utan ett öre flyttade hon till Berkeley i Kalifornien med barnen och lyckades ta examen vid det offentliga universitetet. Därefter inbjuden att påbörja en doktorandutbildning.

– Jag var rädd för det eftersom det var min mans dröm, och jag fruktade hans avundsjuka reaktion. Så jag reste med barnen till Italien, där min far arbetade vid FAO. Efter ett år bestämde jag mig för att återvända till Berkeley och avsluta mina studier, säger hon.

NÄR HON BLIVIT PROFESSOR undervisade hon vid Quincy University i Massachusetts och Princeton University i New Jersey, innan hon blev chef för medeltidsstudier vid University of Boulder i Colorado.

– När mina barn blivit självständiga ville jag återvända till England, till klostret där mina gamla lärare behövde vård. Jag ville inte lämna böckerna och det vackra biblioteket till sitt öde. Jag bestämde mig för att bli anglikansk nunna och studera. Det var en underbar tid, eftersom jag kunde ägna mig åt böckerna utan stressen och de hierarkiska orättvisorna i universitetsvärlden. Men kort därefter beslutade de anglikanska biskoparna att

stänga anläggningen, så jag kom åter till Italien.

Syster Julia hade redan besökt Florens tidigare somrar, särskilt för att studera Dante och hans lärare Brunetto Latini, som ett av hennes många publicerade verk är tillägnat. Den här gången kom hon dock med en ny insikt. Hon ville bli katolik, och kardinal Silvano Piovanelli gav Julia möjlighet att motta eukaristin.

– I fyra år levde jag som en sorts eremit, i ett ouppvärm rum. År 2000 fick jag ansvaret för att bevara kyrkogården, som då var full av vandaler och narkomaner. Det var skändade gravar och sprutor överallt. Några romer erbjöd sig att ta hand om trädgården och i utbyte hjälpte vi dem med deras papper och kurser i italienska. För dem var det ett enormt socialt steg framåt,

”

År 2000 fick jag ansvaret för att bevara kyrkogården, som då var full av vandaler och narkomaner, med skändade gravar och sprutor överallt.

efter ett liv i slaveriliknande förhållanden i Rumänien, säger hon och fortsätter:

– Naturligtvis var det inte lätt i början eftersom jag inte är särskilt insatt i italiensk lag. Jag förstod inte att jag inte kunde ge arbete till icke-europeiska medborgare, men att vara nunna och utlänning gav mig en sorts diplomatisk immunitet, säger hon med ett leende.

MEDAN HON BERÄTTAR PEKAR syster Julia ut gravstenar för personer som den amerikanske journalisten och historikern Richard Hildreth och den engelska författaren Frances Trollope, vars böcker inspirerade Harriet Beecher Stowe att skriva Onkel Toms stuga. Det är betydelsefullt att gravarna för dem som kämpade mot slaveriet restaureras av dem som i dag är samhällets slavar

– de mest utsatta och marginaliserade i varje sammanhang.

– Romerna är slavar under sin situation och här finner de en väg till frihet. Jag är glad att jag avlagt mina löften till evangeliet, för Jesus stod på de mest föraktades sida. ●

Engelska kyrkogården

Grundades 1827 för att ta emot avlidna icke-katoliker, som då inte fick begravas på stadens katolska kyrkogårdar. Kyrkogården ritades av arkitekten Carlo Reishammer och blev en begravningsplats för poeter, konstnärer, intellektuella och utländska resenärer. Eftersom de flesta var engelsmän eller amerikaner blev den snart känd som ”den engelska” – men här finns gravar från 16 olika nationer.

Köp av din försäljare på gatan eller på faktumbutiken.se

faktum

Ett hundliv? Ja tack!

MODEHUSET OSCAR DE LA RENTA har skapat en limited edition-kollektion bestående av rosetter för hundar. På PR-bilderna poserar undersköna kvinnliga modeller i långklänningar tillsammans med en terrier, en spaniel och en dalmatiner som bär dessa puffiga rosetter, och när jag klickar in mig i webbshoppen ser jag att de kostar 2 650 kronor styck. Pengar som visserligen går till en hundräddningsorganisation (vilket jag tycker är fantastiskt!), men ändå. Det finns alltså sidenaccessoarer för Buster och Fido som går på lika mycket som tio matkassar eller en enklare surfplatta.

Detta får mig att tänka på uttryck som hundliv, hundår och slita hund och att innebörden av dem borde uppdateras. Idag innebär ett hundliv att kunna besöka ett hundspa och få behandlingar som "ett härligt avslappnande bad med högkvalitativa produkter" för att därefter gå på hundkafé och välja mellan köttbullar och leverpastej.

Om det är varmt vankas det hundglass i smaker som älgkött, lever, lax och anka och när läckerheterna passerat genom tarmsystemet tar någon annan hand om det som kommer ut där bak och lägger det i en designad bajsåse.

Sover gör man (mååånga timmar om dagen) på en fluffig sammetspluff och pyntmöjligheterna är oändliga – vad sägs om en paljetjacka, ett Buddhasmycke eller en ballerinaklänning? Det är bara att klicka hem från LuxuryDog.Shop eller någon annan av de sajter med lyxiga hundprodukter som finns. Ett hundliv är med andra ord så nära ett drömliv man kan komma.

Men att slita hund är långt ifrån det enda uttrycket vars bildliga betydelse fått en annan inriktning. De mest uppenbart utdaterade är väl "som ett brev på posten" och "går som tåget". PostNord och SJ har med gemensamma krafter gjort allt för att dessa formuleringar ska bli missvisande, genom att se till att brev tar långa och många omvägar innan de kommer fram och att tåg alldeles för ofta dras med både förseningar, urspårningar och trasiga kränghämmare. Varken självklart och snabbt eller punktligt och smidigt längre, med andra ord.

Skenande livsmedelspriser och inflation har rubbat andra väletablerade idiomatiska uttryck. Att "jobba för kaffepengar" har exempelvis – med tanke på att ett halvt kilo kaffe nuförtiden ofta kostar tre-siffriga belopp – förvandlats till en beskrivning av ett relativt välbetalt gig.

Ett annat livsmedel vars kilopris börjar närma sig samma nivåer som guld och kokain är choklad. Det

Idag innebär att vara snickare inte sällan att vara den på gatan som har bäst ekonomi; någon som har råd med både pool och bil av senaste modell.

fyrtiotalsoftande uttrycket "grabben med choklad i", som en gång i tiden betydde att man pratade om en riktigt hyvets kille, borde ha glidit över till att istället beskriva någon som har råd med verkligt extravaganta och kostsamma utsvävningar.

Dessa tankar ledde mig vidare till, tro det eller ej, Jesus. Bibelläsare i gångna tider har uppfattat att vår frälsare föddes in i en enkel familj med en pappa som hade det jordnära yrket snickare. Men det var då. Idag innebär att vara snickare inte sällan att vara den på gatan som har bäst ekonomi; någon som har råd med både pool och bil av senaste modell.

Det finns också numera en nidsbild av hantverkare som målar upp en något svårfångad figur – halvt entreprenör, halvt mytologisk varelse som försvinner spårlöst i sin splittrerna Dodge Ram mitt i projektet och lämnar ett moln av sågspån och bortförklaringar bakom sig.

Ganska långt ifrån en ödmjuk hantverkare som snidade stolsben av olivträ och byggde anspråkslösa hus i Nasaret. Om vi överför dagens hantverkarklichéer till Bibeln så växte Jesus alltså upp i en välbestämd miljö präglad av en frifräsande fadersgestalt med tidsoptimismen inställd på max.

Att visa barmhärtighet för de fattiga, sjuka och behövande var som alla vet något som låg Jesus varmt om hjärtat. Vilket inte torde omfatta dem som lever ett hundliv i dag – de kan gott betala sina egna överprisade spabehandlingar och sin egen närproducerade laxglass. Nej, nu får nog Jesus synsätt i stället tillämpas på folk som förköpt sig på kaffe och choklad. Samt på dem vars karriärer går som tåget. ●

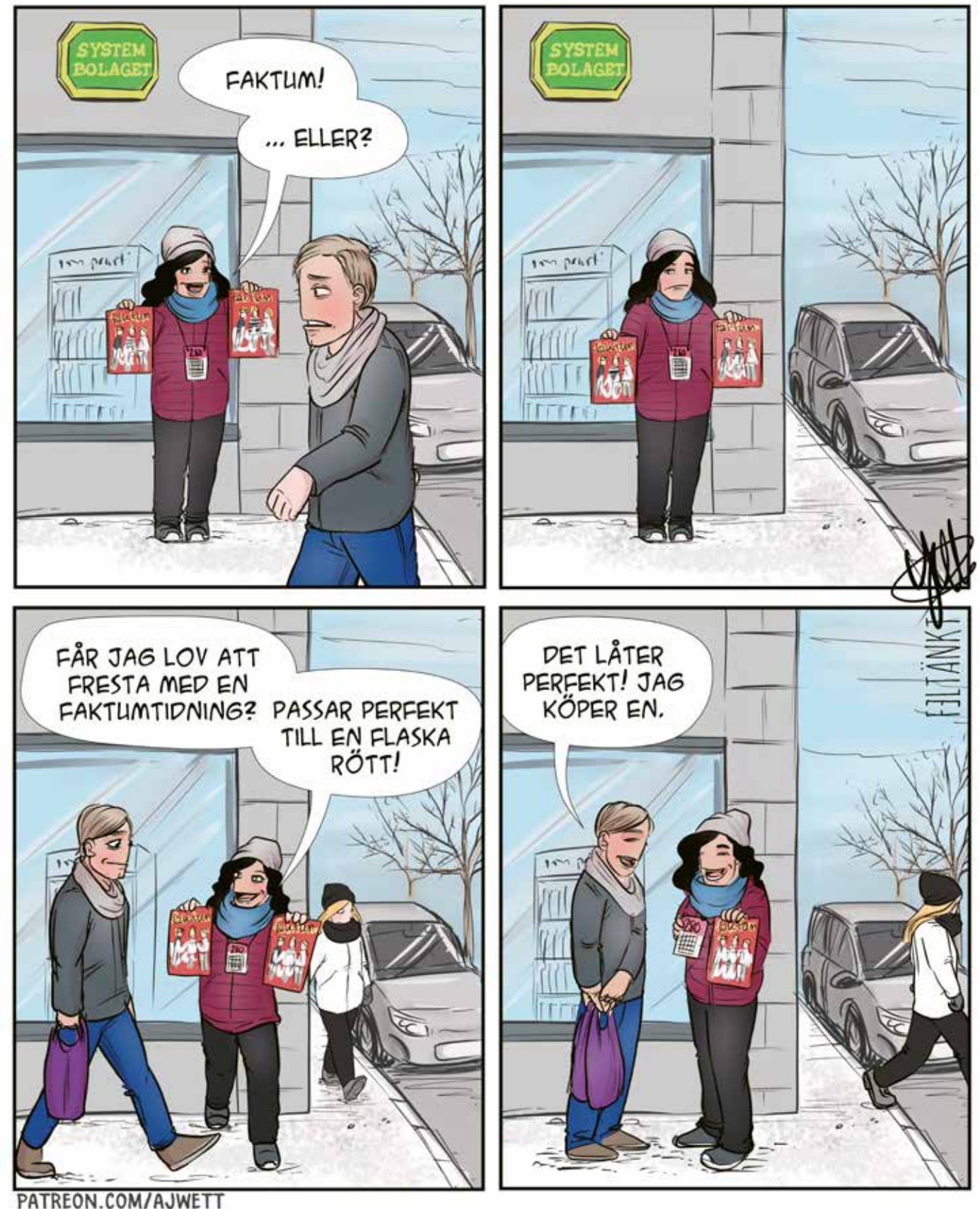
Ulrika...
är prisbelönt copywriter, krönikör och hundägare med en fot i Göteborg och den andra i Dalsland.

Detta är en personlig text. Åsikter i artikeln är skribentens.

FELTÄNKT

av Yvette Gustafsson

Signaturen Feltänt har konstruerat en serie baserad på Faktumförsäljarnas erfarenheter av verkligheten. En uppskattad serie som nu publiceras i ett sista avsnitt. I sista rutan går hon själv ut ur serien – mot nya äventyr. Redaktionen säger stort tack, Yvette Gustafsson!

PATREON.COM/AJWETT

VILL NI OCKSÅ STÖTTA FAKTUMS ARBETE?

Kontakta Jonas Kroksjö, 031-63 22 91, jonas@faktum.se

Huvudpartners

Våra huvudpartners bidrar till Faktums arbete för hemlösa och personer i socialt utanförskap.

Vi på SBAB vill bidra till bättre boende och boendeekonomi – för alla. Vårt bidrag gör så att Faktum kan fortsätta utveckla sin verksamhet och skapa nya möjligheter för Faktumförsäljarna.

SEB är en ovärderlig partner som möjliggör så att vi kan erbjuda våra försäljare en fungerande Swishlösning.

Vi tar hand om Faktumförsäljarnas syn. Vi har tillsammans med Faktum startat en ögonhälsofond som kan nyttjas under året. Vi arrangerar årliga kostnadsfria synundersöknings och fria glasögon dagar.

Vi ser till att Faktum blir tryckt och distribuerad till alla försäljningskontor så att försäljarna varje månad får ett nytt magasin att sälja.

PROJEKTPARTNERS

Projektpartners hjälper till med allt från filmproduktion till kaffe till försäljarna.

Vi stöttar Faktum under hela året när de behöver synas, och bjuder på högklassig visuell kommunikation i form av roll-ups, vepor och banderoller.

Vi pysslar om Faktumförsäljarnas fyrbenta vänner. Här finns en fond som de kan nyttja under året samt en årlig inbjudan till en kostnadsfri vård dag.

Vi hjälper Faktum med skrivare på alla kontor och ser till att serva maskinerna när det behövs.

CLARION POST

Vi stöttar Faktums försäljare genom att varje år visa kalenderbilderna på Drottningtorget. Och bjuder på julbord!

Vi ser till att försäljarna dricker ett gott kaffe. Med ekologiskt och fair trade kaffe i koppen kan du vara säker på att mänskliga rättigheter respekteras.

Vi vill att Faktum ska kunna bedriva sin verksamhet på ett tryggt sätt och därför bidrar vi med juridisk rådgivning och hjälp.

Faktumjuristerna ger gratis juridisk rådgivning en gång i veckan på Faktums kontor i Göteborg.

För oss är lokalt och socialt ansvarstagandet oerhört viktigt. Därför stödjer vi Faktum i sitt arbete mot utanförskapet.

BK Häcken och Faktum arbetar tillsammans för ett samhälle utan utanförskap. Det är tillsammans vi bygger lag och genom samarbete skapar vi ett hållbart samhälle.

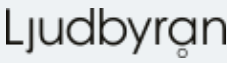
Juridik i Praktiken stöttar Faktumjuristerna med digitala utbildningar inom praktisk juridik.

Vi stöttar Faktum i deras arbete mot utanförskap och hemlöshet med marknadsundersökningar och beslutsunderlag för att på så sätt kunna få ut sitt budskap till fler.

Det känns viktigt att stötta Faktums arbete. Därför bidrar vi med teknisk support till Faktumgalan och andra event.

För oss är det självklart att hjälpa Faktum med allt som låter. Allt från radioreklam, röstinspelning & film – till deras egen podd Faktum Frågar.

Vi stöttar Faktum med annonsutrymme i cirka 20 dagstidningar, både i tryck och digitalt.

Vi har under flera års tid stöttat Faktum genom att dela ut underställ till Faktumförsäljarna inför den kalla vintern.

Vi samarbetar med Faktum och ser till att böcker i fickformat, men med stora läsoplev- elser, finns att köpa tillsammans med Faktum. Vi tror, precis som Faktum, på orden och berättelsernas kraft.

Självklart hjälper vi Faktum! Ingen borde behöva leva i hemlöshet eller i socialt utanförskap!

Vi stöttar Faktum med annons- utrymme då vi har möjlighet, så att Faktum kan nå ut med sina budskap och kampanjer.

Sedan flera år tillbaka hjälper jag Faktum med att ta fram filmer. Jag regisserar och producerar filmer för tidningen, Novellsamlingen och till exempel Faktumkalendern.

Faktum är ett varumärke vi önskar vi varit med och skapat. En perfekt kombination av affärsvärde, kreativitet och mänsklighet. Nu hjälper vi Faktum ta nästa steg.

Faktum – ett stort VI

Med detta nummer träder vi in i 2026 och Faktum kliver samtidigt in i sitt 25:e år på gatan.

PÅ GATAN HAR DET under åren skett miljontals möten i ögonhöjd och transaktioner som förbättrat ekonomin för tusentals Faktumförsäljare. Parallellt med detta har över tusen företag valt att gå armkrok med oss och velat synliggöra sitt stöd för vår verksamhet.

Ni har förstått att vi på Faktum arbetar för social hållbarhet och att en prenumeration hos oss är en insats för just det. Men även om vi arbetar för en mer socialt hållbar omvärld är det mötet och affären som är de centrala

delarna i vår verksamhet. Mellan Faktumförsäljare och tidningsköpare, och mellan alla företag i Faktums nätverk. De senaste åren har vi därför valt att arbeta mer aktivt med kontinuerliga partnerträffar i Västra Götaland och siktar på att göra detsamma i Skåne och i Värmland under nästa år.

Hoppas att vi ses där!

Gott nytt år från oss! /Niclas och Jonas

PS. Att som företag stötta Faktum innebär mer än en prenumeration. Det är ett partnerskap. Därför ändrar vi nu namn på Företagsprenumeranterna i tidningen till Faktumpartner.

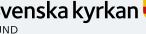
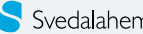
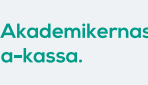
FAKTUMPARTNERS

Som Faktumpartner hjälper du oss i vårt arbete att motverka fattigdom, hemlöshet och socialt utanförskap i respektive region.

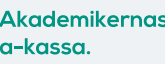
HALLAND

SKÅNE

VÄSTRA GÖTALAND

 Akademikerförbundet SSR	 Akademikernas a-kassa.	 Alebyggen Väskoppar-handlingen	 ALINGSÅSHEM	 Almgren Fastigheter	 amlövs	 andersson & hultmark www.aohab.se
 ANLAB ANLÄGGNINGSBOLAGET	 Arkitekturkompaniet	 AV1 A COMPLETE IMPRESSION	 AVIX	 BHS LOGISTICS PASSION FOR SOLUTIONS - SINCE 1946	 boplatstväst	 BOSTADS AB POSEIDON
 BRICKS&LIME TEGL- & BETONG RENOVERING BYGGGÅR	 brother. at your side	 ByggGÖTA GÖTEBORG AB	 CAPAROL	 CARLANDERSKA	 Carrolline	 C.C. MARK Bygghandeln
 Centralen HÅLLBAR LOGISTIK	 CheckWatt	 Cochlear®	 CPAC SYSTEMS	 dab	 dina Dina Försäkringar Väst	 DOCKYARD Hotel
 Ekobanken ekologiskt - socialt - kulturellt	 Elof Hansson	 else	 ERNST ROSÉN	 Ernstströmgruppen	 essity	 eWalco
 explica miljö	 VILL DU SE DIN LOGO HÄR? MEJLA JONAS@FAKTUM.SE	 factoring gruppen	 Familjebostäder	 FLAME SOFT	 THE FOLKLORE COMPANY	 F. FOLKTEATERN GÖTEBORG
 FRIHAMNEN	 front desk	 GBGT BOX 1918	 gemalto security to be free	 gestalt ARKITEKTUR	 Grant Thornton	 Gårdstens bostäder
 Göteborg Energi	 GÖTEBORGS RÄDDNINGSMISSION	 GÖTEBORGS STADSMUSEUM	 GÖTEBORGS SYMPONIKER	 GÖTEBORGS UNIVERSITET HANDELSHÖGSKOLAN	 GÖTEBORGS LOKALER EN DEL AV GÖTEBORGS STAD	 H.A BYGG
 HAMMÄRVIKEN	 Hertz	 Higab	 Hyresgäst- föreningen	 IMPLANT	 InfraCom MANAGED SERVICES	 i8 INTEGR8 STUDIO
 iRevision	 JOOL GROUP	 J.R. Johnssons Block & Plåtslageri AB	 KAL	 Kappahl	 KARIN STEFFEN strategisk utveckling	 Kommunal.

VI VÄLKOMNAR EKOBankEN SOM NY FAKTUMPARTNER!

Vi gillar Faktum

Ekobanken

ekologiskt - socialt - kulturellt

faktum

 KROOK & TJÄDER	 Kungälvsbostäder	 KylKontroll Göteborg AB	 Landskaps gruppen	 Lindahl	 LINDOME FLORISTERNA TEL: 031-99 00 53	 Log HOUSE
 macforum	 MAXI ICA STORMARKNAD	 MAXI ICA STORMARKNAD	 MITSUBISHI ELECTRIC Changes for the Better	 MOORE	 Mölnlycke®	 NORDIC WELLNESS
 nytida	 PANTAMERA	 Parker	 POLY-PRODUKTER	 PTECH	 QUALITY HOTEL™ 11 BY NORDIC CHOICE	 Quickfudet
 Renova	 Retnever medicarkivet	 Rekomo Hälskandehand i första hand	 ROSENGRENS ADVOKATBYRÅ	 SALINITY EXPERTS IN SALT SINCE 1830	 SBB Samhällsbyggnadsbolaget	 SETTER WALLS
 SGS student bostäder	 SIGILLET FASTIGHETS AB	 Sjukhusläkarna FÖR UNDERSTÖDDEN SAMT RETNÄRSSTRÄMS BERNATTONSFOND	 SKF®	 Stena Fastigheter	 Stena Line	 STRAYDOG STUDIOS STOCKHOLM
 ståhls reklam	 SUNDQVIST	 Svenska kyrkan ASKIMS FÖRSAMLING	 Svenska kyrkan GÖTEBORGS STIFT	 Svenska kyrkan LERUMS FÖRSAMLING	 Svenska kyrkan VÄSTRA FRÖLUNDA PASTORAT	 Svenska kyrkan VÄSTRA FRÖLUNDA PASTORAT
 Svenska kyrkan LUNDBY FÖRSAMLING	 SVOKS THERMODYNAMIK	 Swegon	 SweMaint a Kockums industries company	 SÄTILA HOLDING AB	 TEAM Hälsa	 FASTIGHETER AB
 The Swedish Club	 Tingstad	 Tranpenad	 TRANSPORTTÄRTÄRFBORG 1897	 TSA	 vision Göteborg	 VÄRDFÖRBUNDET
 VP VÄSTIA PARKERING	 WALLENSTAM	 white	 WIKSTRÖM	 Willhem	 WÄSTBYGG	 YRGO
 zooma.	 ÄLVSTRANDEN UTVECKLING En del av Göteborgs Stad					

VI VÄLKOMNAR APPER SOM NY FAKTUMVÄN!

Vi gillar Faktum

apper

faktum

- Advokatfirman Ahlstedt
- Advokatfirman LA Partners AB
- AME Entreprenad AB
- Arkitekt Hans Eek
- Apper
- BDO Göteborg AB
- Billes Tryckeri AB
- Byggfokus Entreprenad AB
- Carl Johans pastorat

- ColliCare Logistics AB
- Corem Property Group
- Curago
- DE Advokatbyrå
- EY Göteborg
- Fastighets AB Balder
- Fraktkedjan Väst
- Fridh Advokatbyrå
- Förvaltnings AB Framtiden

- Humblebee
- JP Spol & Relining AB
- Kakservice
- Knapp-Carlsson
- Kävlinge församling
- MARELD landskapsarkitekter AB
- MCR
- Mölndalsbostäder
- NCC Sverige AB

- Partille Pastorat
- Svenska kyrkan Tjörn
- Svenska Kyrkan Vänersborg & Väne-Ryr
- Taxus AB
- Tospe AB
- Turistrådet Västsverige
- Ystad-Sövestads församling
- White Arkitekter Malmö

Ny vän!

Ny vän!

**Vill ditt företag vara med stötta och följa Faktums
arbete mot fattigdom, utanförskap och hemlöshet?**

faktum

Bli Faktumvän eller företagsprenumerant.

Läs mer på
Faktum.se

**Har din partner gått
över gränsen? Vi lyssnar
om du vill berätta.**

Stödlinjen för män ger stöd till dig som utsatts för hot och våld i en nära relation eller för sexuella övergrepp. Alla oavsett ålder kan kontakta oss och du är anonym. Du kan ringa eller chatta.

020-80 80 80 stodlinjenforman.se

020-80 80 80
Stödlinjen för män

**Är svartsjuka och kontroll
en del av din vardag?
Vi lyssnar om du vill berätta.**

Kvinnofridslinjen ger stöd till dig som utsatts för fysiskt, psykiskt eller sexuellt våld. Alla oavsett ålder kan kontakta oss och du är anonym. Du kan ringa eller chatta.

116 016 kvinnofridslinjen.se

116 016
Kvinnofridslinjen

Tack!

Tack för reportage som
berört i 24 år!

mkbfastighet.se

Vill du dela din vardag med en liten göteborgare?

När Josefs förälder frihetsberövades, fanns familjen Deija på Stigberget där och gav honom ett tryggt hem.

I Göteborg finns det barn och ungdomar som behöver fler viktiga vuxna i sitt liv. Genom att bli jourhem, kontaktfamilj eller familjehem i Göteborg kan du göra en verklig skillnad i ett barns liv.

Fler behöver familjehem, precis som Josef.

Hjälp oss
hitta hem ♥